

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra profesní přípravy

**Historie a současnost výzbroje a výstroje
Hradní stráže**

Bakalářská práce

History and present of the castle guard armament and equipment

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE
Mgr. Michal NINGER

AUTOR PRÁCE
Viktor SMUŽANICA

PRAHA
2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 7.9. 2022

Viktor SMUŽANICA

ANOTACE

Tato práce se věnuje pohledu do historie Hradní stráže. Blíže specifikuje, jakým vývojem prošla od založení Československa až po dvacáté první století. Čtenář se dále dočte, jakým způsobem byla funkce této ozbrojené složky ovlivněna politickým vývojem státu a jak se vojáci připravovali a následně plnili svou službu vlasti v mnoha různých odvětvích strážní a reprezentační činnosti. Práce dále předkládá popis výstroje, jež byla používána v minulosti. Dále se věnuje popisu uniformy a stejnokroje v současnosti Hradní stráže. Druhá část bakalářské práce přibližuje především téma zbraní, jejich historického užití v jednotkách Hradní stráže a následné celkové modernizace veškerých zbraní, které jsou používány profesionálními vojáky až dodnes.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Historie hradní stráže, výzbroj, výstroj, stejnokroj, zbraň, puška, voják, armáda, Československo

ANNOTATION

This paper is focused into history of Prague castle guard. It specifies evolution of Prague castle guard since founding of Czechoslovakia till the twenty first century. Reader can find out, how function of guard was effected by political evolution of country and how soldiers were being prepared and fulfilled their duties to country in representative and guard activities. The paper also presents description of armament and uniforms used in past. The second part of the paper describes usage of weapons, history of use and modernization of all weapons used till today.

KEYWORDS:

Castle guard history, armament, equipment, uniform, weapon, rifle, soldier, army, Czechoslovakia

Obsah

ÚVOD.....	6
1 LEGISLATIVA VÝZBROJE A VÝSTROJE HRADNÍ STRÁŽE.....	7
1.1 ZÁKON Č. 219/1999 SB., O OZBROJENÝCH SLOŽKÁCH ČESKÉ REPUBLIKY	7
1.2 POUŽITÍ VOJENSKÉ ZBRANĚ A ZVLÁŠTNÍCH PROSTŘEDKŮ	7
1.3 VOJENSKÝ STEJNOKROJ	8
1.4 ORGANIZAČNÍ STRUKTURA HRADNÍ STRÁŽE	9
2 HISTORIE HRADNÍ STRÁŽE.....	10
2.1 ZALOŽENÍ HRADNÍ SETNINY	10
2.2 MEZIVÁLEČNÉ OBDOBÍ	11
2.3 DRUHÁ SVĚTOVÁ VÁLKA.....	13
2.4 POVÁLEČNÉ OBDOBÍ	14
2.5 SLUŽBA ZA KOMUNISTICKÉHO REŽIMU	15
2.6 OBDOBÍ PO REVOLUCI	16
3 VÝSTROJ HRADNÍ STRÁŽE V HISTORII.....	18
3.1 VÝSTROJ HRADNÍ STRÁŽE PO ROZPADU RAKOUSKO - UHERSKA.....	18
3.2 STEJNOKROJ VZOR 1919	19
3.3 UNIFORMA VZOR 1921.....	20
3.4 STEJNOKROJ ČESKOSLOVENSKÝCH LEGIONÁŘŮ SLOUŽÍCÍCH NA RUSKÉ FRONTĚ	21
3.5 STEJNOKROJ ČESKOSLOVENSKÝCH LEGIÍ V ITÁLII	22
3.6 STEJNOKROJ UŽÍVANÝ LEGIONÁŘI VE FRANCII	24
3.7 OBDOBÍ DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY	25
3.8 POVÁLEČNÉ OBDOBÍ	28
4 VÝSTROJ HRADNÍ STRÁŽE V SOUČASNOSTI.....	29
4.1 AUDIENČNÍ UNIFORMA HRADNÍ STRÁŽE.....	30
4.2 UNIFORMA VZOR 95.....	33
5 VÝZBROJ HRADNÍ STRÁŽE V HISTORII.....	35
5.1 ZBRANĚ PO ROZPADU RAKOUSKO-UHERSKA.....	35
5.2 PUŠKA A PISTOLE VZOR 24.....	36
5.3 PUŠKA VZOR 52/57	38
5.4 PISTOLE VZOR 52	39
5.5 ÚTOČNÁ PUŠKA SA VZOR 58	40
5.6 LEHKÉ KULOMETRY VE VÝZBROJI HRADNÍ STRÁŽE	41

5.7	SAMOPALY ČS. 25 A VZOR 61	41
5.8	PISTOLE VZOR 82	44
5.9	RPG – 7	45
6	ZBRANĚ HRADNÍ STRÁŽE VYUŽÍVANÉ V SOUČASNOSTI	46
6.1	SCORPION EVO 3	46
6.2	CZ 805 BREN A1	47
6.3	PISTOLE CZ 75 SP-01 PHANTOM.....	49
6.4	ZVLÁŠTNÍ PROSTŘEDKY VE VÝZBROJI HRADNÍ STRÁŽE	49
	ZÁVĚR	51
	POUŽITÁ LITERATURA	53
	SEZNAM OBRÁZKŮ	56
	SEZNAM ZKRATEK	57

Úvod

Tato bakalářská práce se věnuje především historickému vývoji, vstrojení a výzbroji Hradní stráže. Práce tuto tematiku rozebírá od založení Československa a dále ji rozpracovává až po profesionalizaci Hradní stráže ve 21. století.

Cílem této bakalářské práce je seznámit čtenáře s historií naší republiky v kontextu budování Hradní stráže. Dále jakým způsobem byla vyvíjena a proměňována užívaná výstroj a výzbroj vojáků a jaké byly dobové trendy. Proměna Hradní stráže od založení Československa, přes období protektorátu Čechy a Morava, dále období okupace a následné revoluce a profesionalizace je součástí české a československé historie, tudíž by měl být čtenář obohacen o tyto informace.

Práci je zasazena do politického a historického kontextu, aby si čtenář dokázal domyslet podmínky, za jakých byla používána určitá výstroj a výzbroj a jaký byl konkrétní účel jejich zavedení. Dále bylo mou snahou detailně popsat veškeré stejnokroje a jejich doplňky, které byly užívány vojáky Hradní stráže a za jakých podmínek docházelo k proměnám užívaných uniforem.

Vojáci v průběhu minulého století prošli velice nelehkými situacemi jako jsou války, změny režimů a rozpady republik. V práci jsem se tedy pokusil zmapovat to, jakým způsobem tyto události ovlivnily vývoj různých zbraňových systémů a stejnokrojů. Uniformy jsou často osazeny různými znaky, barvami a prvky, které nejsou vždy na první pohled pochopitelné, tudíž je potřeba pochopit a vysvětlit účely jejich užívání.

Téma jsem si zvolil, jelikož je mi velice blízké. V době psaní této bakalářské práce jsem totiž sedmým rokem ve služebním poměru a sloužím jako zástupce velitele družstva Hradní stráže u strážní jednotky třetí roty prvního praporu.

1 Legislativa výzbroje a výstroje Hradní stráže

V první části kapitoly je pojednáno o celkovém zákonném ukotvení Hradní stráže. V další části je popsáno použití vojenské zbraně a zvláštních prostředků dle zákona. Z tohoto právního předpisu též vychází i podmínky pro nošení vojenského stejnokroje armádou České republiky. Nakonec se tato kapitola věnuje celkové organizační struktuře Hradní stráže.

1.1 Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených složkách České republiky

Hradní stráž je profesionálním vojenským útvarům ozbrojených sil České republiky, který dle §27 zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených složkách České republiky je přímo podřízen náčelníkovi vojenské kanceláře prezidenta republiky.

Dále dle §28 zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených složkách České republiky má Hradní stráž za úkoly dle článku (1) odstavce (a) a (b) provádět vnější ostrahu areálu Pražského hradu, zabezpečovat jeho obranu a provádět vnější ostrahu a obranu objektů, které jsou dočasným sídlem prezidenta a jeho hostů. Dále organizovat a zajišťovat vojenské pocty, zejména při oficiálních návštěvách představitelů jiných států a při přijetí vedoucích zastupitelských misí u prezidenta. Dle článku (2) Hradní stráž nesmí být použita k plnění jiných úkolů, než které jsou uvedeny v odstavci 1, bez souhlasu prezidenta.¹

1.2 Použití vojenské zbraně a zvláštních prostředků

Voják Hradní stráže v činné službě je dle §42 zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených složkách České republiky, oprávněn použít vojenskou zbraň při výkonu strážní, eskortní, pořádkové a dozorčí služby. Takovou vojenskou zbraní dle odstavce (2) rozumí vojenská zbraň střelná, bodná nebo sečná. Skrze tento zákon tedy Hradní stráž disponuje oprávněním ozbrojit své vojáky vojenskými zbraněmi, které vojáci potřebují k obraně sídel prezidenta republiky. Tento zákon však nehovoří o konkrétní zbraní nebo typu zbraně, tudíž Hradní stráž má volné ruce při výběru typu zbraně, jeho ráže či množství u každého vojáka. Velitel Hradní

¹ Zákon 219/1999 Sb., *Zákon o ozbrojených silách ČR* v posledním znění

stráže má tedy možnost dle bezpečnostní situace určovat celkovou výzbroj každého vojáka dle pozice, stanoviště nebo úkolu.²

V praxi by to mohlo vypadat tak, že například někteří vojáci, plnící různé administrativní úkoly v poli budou vybaveni pouze osobní krátkou palnou zbraní, zatímco vojáci, kteří budou plnit bojové úkoly například při napadení vojensky střeženého objektu budou moci disponovat samopaly, útočnými puškami, odstřelovačskými puškami, lehkými kulometry nebo dokonce ručními protitankovými zbraněmi.³

V některých případech však nemusí být nutnost použít jakoukoliv z uvedených vojenských zbraní, jelikož voják je povinen dle odstavců (3), (4) a (5) co nejvíce šetřit život osoby, proti které zakročuje a musí dbát na to, aby tato vojenská zbraň byla užita přiměřeně, a ne ve zjevném nepoměru k významu chráněného zájmu. Zde tedy přichází prostor pro zvláštní prostředky, které má voják Hradní stráže oprávnění použít díky §42a. Tyto prostředky umožňují vojákovi v činné službě splnění jemu svěřených úkolů bez nutnosti použít vojenskou zbraň. Dle §42a odstavce (2) se jedná zejména o slzotvorné prostředky, obušek, pouta, zastavovací pás a mnoho dalšího. Tudíž tyto zvláštní prostředky jsou jakýmsi pomyslným mezikrokem mezi použitím hmatů a chvatů sebeobrany a použitím vojenské zbraně. Dávají vojákům možnost ubránit sebe nebo jiné osoby, nebo zadržet osobu podezřelou ze spáchání trestného činu a zároveň velice dobře šetřit život a zdraví osob, proti kterým zakročuje. Nicméně i tyto zvláštní prostředky musí být použity přiměřeně a pouze v míře nezbytné ke splnění úkolu.⁴

1.3 Vojenský stejnokroj

Vojáci Hradní stráže v činné službě nosí vojenský stejnokroj a stejnokroj Hradní stráže. Toto oprávnění vyplývá z §31 zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených složkách České republiky. Dále je Hradní stráž dle odstavce (5) oprávněna na stejnokrojích a vojenské technice užívat národní rozlišovací znak nebo znak

² Zákon 219/1999 Sb., *Zákon o ozbrojených silách ČR* v posledním znění

³ Zákon 219/1999 Sb., *Zákon o ozbrojených silách ČR* v posledním znění

⁴ Zákon 219/1999 Sb., *Zákon o ozbrojených silách ČR* v posledním znění

Hradní stráž, který můžeme například vidět na baretech a rukávech vojáků Hradní stráže v polním stejnokroji nebo na slavnostních uniformách Hradní stráže.⁵

1.4 Organizační struktura Hradní stráže

Hradní stráž je vojenským útvar, který má charakter brigády. Celkový počet příslušníků Hradní stráže je v dnešní době 936 osob. Z těchto 936 osob je 90 příslušníků důstojnického sboru, 135 praporčického sboru, dále 668 příslušníků sboru poddůstojnického a nakonec 43 občanských zaměstnanců. Vojenská struktura hradní stráže se dělí dále na velení a štáb Hradní stráže, které jsou orgánem celkového řízení všech jednotek Hradní stráže. Dále jsou dva strážní prapory a to 1. a 2. prapor Hradní stráže. Každý prapor disponuje třemi strážními rotami. Každá rota má tři strážní čety. V těchto strážních jednotkách se nachází nejvíce příslušníků Hradní stráže, jelikož ti zabezpečují celkovou strážní službu v sídlech prezidenta republiky a všechny protokolární a reprezentační akce. Nedílnou součástí Hradní stráže je také rota zabezpečení, která je podpůrnou jednotkou strážních praporů. Jedná se o dopravní čet, čet zabezpečení, čet ochranné služby a čet psůvodů. Dále Hradní stráž disponuje četou Hudby Hradní stráže, jež zabezpečuje veškeré protokolární akce v souvislosti s výkony prezidenta republiky. Také se podílí při zabezpečení slavnostního střídání Hradní stráže, všech pietních aktů a slavnostního otevírání Jižních a Královských zahrad Pražského hradu v období, kdy jsou tyto zahrady otevřeny.⁶

⁵ Zákon 219/1999 Sb., *Zákon o ozbrojených silách ČR* v posledním znění

⁶ Hradní stráž [online], HS: [cit. 29.01.2022]. Dostupné z: <https://hrad.army.cz/o-nas>

2 Historie Hradní stráže

Druhá kapitola se věnuje historickému kontextu vývoje Hradní stráže, jenž trval více než sto let. Od založení Hradní setniny při vzniku Československa, přes meziválečné období a druhou světovou válku, kdy došlo k velikému omezení působnosti Hradní stráže. Dále je popsáno období poválečné a služba vojáků za komunistického režimu. V závěru této kapitoly se čtenář dočte o tom, jak byla služba u Hradní stráže proměňována po rozpadu Sovětského svazu a revoluci v roce 1989.

2.1 Založení Hradní setniny

Po konci první světové války a následném rozpadu rakousko-uherské monarchie vzniká nová republika, Československo. Prvním prezidentem Československé republiky se stal prezident Tomáš Garrigue Masaryk. Přesto, že bylo zapotřebí zabránit případnému chaosu, který mohl nastat po rozpadu monarchie, československé armádě chyběla opora v řadách předních československých představitelů. Vývoj československé armády byl totiž velice silně ovlivněn francouzskou vojenskou doktrínou. Dokonce v letech 1919-1920 byl v čele generálního štábu československé armády Francouz generál Pellé. V těchto letech byla pozornost armády upřednostněna na nejdůležitější úkoly této doby, a to byla obrana státních hranic a udržení celistvosti státu.⁷

Nicméně s příjezdem nově zvoleného prezidenta T. G. Masaryka z exilu se také pohled zabezpečení upírá i na zabezpečení Pražského hradu jako sídla hlavy státu. V prvním roce samostatnosti Československa se této role ujali členové Československé obce střelecké a Sokola. Nicméně vzápětí byla sestavena takzvaná hradní setnina, která dle nařízení Vrchního velitelství čs. Branné moci v Praze čj. 123 92/2 z 6. prosince 1918 byla obsazena členy 28. pěšího pluku. Tato hradní setnina měla být vybrána z branců, kteří vynikali ve všech vojenských ohledech. Měli být perfektní postavy, výšky a vojenského vystupování. Poněvadž

⁷ LIŠKA, Milan, Zdeněk SUSKÝ, Jan MATUCHA a Michal BAYER. *Hradní stráž*. Vyd. 2., dopl. Praha: Art D-Grafický atelier Černý s.r.o., 2005. ISBN 80-902892-7-4, str. 32.

tato jednotka mimo úkolu zabezpečení strážní služby měla také za úkol reprezentativní akce, musela být velice dobře vyzbrojena a oděna.⁸

Téměř o rok později, dne 5. prosince 1919 došlo k založení Kanceláře prezidenta republiky, která vyšla v zákoně č. 654/1919 Sb. Kancelář prezidenta republiky se dále dělila na civilní a vojenské oddělení. Toto vojenské oddělení se nazývá Vojenská kancelář prezidenta republiky (VKPR). Tato oddělení měla hlavně informační a pomocnou funkci, nebyly jim přiděleny žádné rozhodovací pravomoci.⁹

Od roku 1921 se vnitřní organizační struktura VKPR členila na čtyři oddělení, takzvané referáty, kdy čtvrtý referát byl nejdůležitější z hlediska zabezpečení sídla prezidenta. Do tohoto oddělení spadala také Hradní stráž.¹⁰

2.2 Meziválečné období

V roce 1921 došlo k rozšíření působnosti Hradní stráže, neboť Československý stát odkoupil od rodiny Fürstenberků zámek Lány s celým dvorem a revíry. Později byl tento zámek také prohlášen za přechodné a letní sídlo prezidentů republiky a s tím samozřejmě přišla i otázka zabezpečení. Ostraha zámku Lány byla přidělena Hradní stráži. Bylo tedy potřeba vybudovat kasárny pro příslušníky Hradní stráže, aby zde mohli vykonávat strážní službu. Prezident Masaryk žil v tomto zámku až do své smrti v roce 1937.¹¹

⁸ BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd.1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6, str. 26.

LIŠKA, Milan, Zdeněk SUSKÝ, Jan MATUCHA a Michal BAYER. *Hradní stráž*. Vyd. 2., dopl. Praha: Art D-Grafický atelier Černý s.r.o., 2005. ISBN 80-902892-7-4, str. 32.

⁹ BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd.1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6, str. 28.

LIŠKA, Milan, Zdeněk SUSKÝ, Jan MATUCHA a Michal BAYER. *Hradní stráž*. Vyd. 2., dopl. Praha: Art D-Grafický atelier Černý s.r.o., 2005. ISBN 80-902892-7-4, str. 32.

¹⁰ BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd.1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6, str. 28.

¹¹ LIŠKA, Milan, Zdeněk SUSKÝ, Jan MATUCHA a Michal BAYER. *Hradní stráž*. Vyd. 2., dopl. Praha: Art D-Grafický atelier Černý s.r.o., 2005. ISBN 80-902892-7-4, str. 60.

Během dvacátých let byla Hradní stráž mimo strážní službu také velice aktivní ve výcviku a vojenských aktivitách. Příslušníci Hradní stráže se zúčastňovali střeleckých soutěží pořádaných Hradní stráží, dále se také zúčastňovali závodů a pochodů, kde mohli vojáci srovnávat sílu, vojenské dovednosti a fyzickou připravenost. Rok 1929 však světu přinesl celosvětovou hospodářskou krizi, která měla samozřejmě také dopad i na Československou republiku. V Československé republice hospodářská krize poškodila zejména lehký průmysl v pohraničí, kde pracovalo ve velké míře obyvatelstvo, které hovořilo německy. Největší dopad měla krize v letech 1930-1934. U našich sousedů v Německu se moci ujímá politické hnutí NSDAP, které mělo za svého vůdce už v té době Adolfa Hitlera, který se také v roce 1933 stal říšským kancléřem.¹²

V Roce 1935 ze zdravotních důvodů došlo k abdikaci prezidenta Masaryka a na jeho místo nastoupil dr. Edvard Beneš, který byl zvolen za druhého prezidenta Československa. Situace v okolních zemích však byly velice nestabilní a nepředvídatelné, zejména když došlo k obsazení Rakouska německými vojsky. V reakci na tyto události v Československu proběhla květnová mobilizace, do které byla zapojena i Hradní stráž. Nicméně přes všechna opatření se požadavky z německé strany pořád stupňovaly, a tudíž bylo přijato mnoho opatření na zabezpečení Pražského hradu. Vytvoření zábran na přístupových místech do hradu nebo celkové vyztužení odolnosti vstupních bran Pražského hradu byly jedny z mnoha přijatých opatření. Nicméně přes všechna úsilí a odhodlání českých občanů a vojáků bránit zájmy republiky, došlo 30. září 1938 k přijetí Mnichovské smlouvy a následné abdikaci prezidenta dr. Edvarda Beneše. Jeho nástupcem se stal dr. Emil Hácha. Tato událost znamenala konec svobodné Československé republiky a konec nezávislosti a vlastního rozhodování.¹³

¹² LIŠKA, Milan, Zdeněk SUSKÝ, Jan MATUCHA a Michal BAYER. *Hradní stráž*. Vyd. 2., dopl. Praha: Art D-Grafický atelier Černý s.r.o., 2005. ISBN 80-902892-7-4, str. 60-61.

¹³ LIŠKA, Milan, Zdeněk SUSKÝ, Jan MATUCHA a Michal BAYER. *Hradní stráž*. Vyd. 2., dopl. Praha: Art D-Grafický atelier Černý s.r.o., 2005. ISBN 80-902892-7-4, str. 61.

2.3 Druhá světová válka

Situace v Mnichově a podpis smlouvy znamenal odebrání pohraničních oblastí Československa a přidělení k německé říši. Následně v polovině března 1939 proběhl vstup německých vojsk do Československa. Tento akt měl pochopitelně vliv také na fungování Hradní stráže v následujících letech. Na první pohled při strážní službě Hradní stráže nebyl žádný rozdíl, nicméně zde byly navíc přítomny německé jednotky, které také zabezpečovaly strážní službu. Reprezentační prostory si totiž pro svoji působnost zabral říšský kancléř, a tak se oblast působnosti střežení Hradní stráže omezil pouze na oblast III. nádvoří Pražského hradu, pod balkonem. Hradní stráž sloužila pod velením velitele strážního praporu německé armády a tato potupná situace vyústila v to, že major Karel Jiříček, poslední velitel Hradní stráže, vydal rozkaz č. 160, který zrušil Hradní stráž.¹⁴

Posléze bylo vládním nařízením zřízeno vládní vojsko, které mělo za oblast své působnosti udržení vnitřního pořádku a pomoc při katastrofách. Velitelem tohoto vládního vojska byl sám státní prezident. Zanedlouho, 8. března 1940, všichni příslušníci vládního vojska a jiné veřejné službě museli příslibit věrnost vůdci německé říše Adolfovi Hitlerovi a jemu být podřízeni.¹⁵

Toto vládní vojsko bylo v Praze zastoupeno svým 1. praporem a v tomto praporu také sloužilo mnoho bývalých příslušníků Hradní stráže. Dále byl 1. prapor rozdělen do čtyř rot. Rota pěší, cyklistická, jezdecká a technická. Jako velitel 1. praporu Vládního vojska byl dosazen plukovník Jan Adamec.¹⁶

Svůj první nástup mělo vládní vojsko dne 29. července 1939 v zámku Lány a 16. října 1939 na III. nádvoří Pražského hradu. Byly zde také nastoupeny jednotky SS-Verfügungstruppe, nicméně jednotky byly nastoupeny odděleně od

¹⁴ BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd.1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6, str. 88.

¹⁵ LIŠKA, Milan, Zdeněk SUSKÝ, Jan MATUCHA a Michal BAYER. *Hradní stráž*. Vyd. 2., dopl. Praha: Art D-Grafický atelier Černý s.r.o., 2005. ISBN 80-902892-7-4, str. 68.

¹⁶ BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd.1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6, str. 90.

vládního vojska. Vládní vojsko plnilo své povinnosti a střežilo státního prezidenta.¹⁷

Nutno však podotknout, že příslušníci právě tohoto 1. praporu byli zapojeni v mnoha operacích odboje, hlavně v Obráně národa a později také v Českém národním povstání. Za tuto aktivitu bylo mnoho členů později gestapem vězněno, či posláno do koncentračních táborů. Někteří položili svůj život za vlast a boj za svobodu. Přes aktivitu některých členů vládního vojska však podřízenost přetrvávala až do Pražského povstání. V květnu 1945. 8. května 1945 přišel rozkaz pro četvu vládního vojska, že mají obsadit Pražský hrad. V návaznosti na tento rozkaz začala vojska postupovat ze Štefánikových kasáren v několika směrech k Pražskému hradu. Dobití však bylo obtížné, jelikož se v blízkosti hradu nacházelo mnoho německých vojáků. Vládnímu vojsku se nakonec podařilo zmocnit prvního nádvoří Pražského hradu a osvobodit zajištěné osoby německým vojskem. S těmito osobami a odebranými zbraněmi německých vojáků se vojsku podařilo zmocnit celého Pražského hradu a pár minut před půlnocí vztyčili Československou vlajku jako symbol, že hrad, patří opět lidem Československa.¹⁸

2.4 Poválečné období

Události konce druhé světové války vyústily v mnoho politických a společenských změn. Jedna z takových změn bylo obnovení činnosti Hradní stráže. V dokumentu MV A2/3, generál Gajdoš žádá o využití jedné čety vládní policie a dvou četnických čet, aby zastaly služební povinnosti Hradní stráže. Nicméně posléze bylo ujednáno, že Hradní stráž bude prozatímně sestavena z řad příslušníků požární policie, kteří měli být jako jedni z mála dobře vycvičení a vyzbrojeni jednotnou ústrojí. Velitelem této roty Hradní stráže se stal nadporučík Jaroslav Hotmar. Následně dne 2. července 1945 Hradní stráž také obdržela předválečný prapor, který jí náležel. Později v letech 1945-1948 bylo do Hradní stráže přijato mnoho

¹⁷ LIŠKA, Milan, Zdeněk SUSKÝ, Jan MATUCHA a Michal BAYER. *Hradní stráž*. Vyd. 2., dopl. Praha: Art D-Grafický atelier Černý s.r.o., 2005. ISBN 80-902892-7-4, str. 73.

¹⁸ BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd.1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6, str. 94.

vojáků z 1. praporu vládního vojska a příslušníky z odboje. Avšak hrdá služba příslušníků Hradní stráže netrvala dlouho, jelikož už v roce 1948, při zvolení prezidenta Gottwalda, a uchopení moci komunistickou stranou, přišla Hradní stráž o svou prestiž. Jakou čestnou jednotku si totiž nově zvolený prezident vybral jednotku z příslušníků SNB.¹⁹

2.5 Služba za komunistického režimu

Když komunisté přišli k moci, chtěli také provést reformu v oblasti bezpečnosti prezidenta republiky. Organizací zabezpečení ochrany prezidenta byl pověřen major Leopold Hofman. Byly mu podřízeny všechny jednotky Státní bezpečnosti a Sboru národní bezpečnosti. Také pod něho funkčně spadala Hradní stráž. Dne 5. srpna 1948 byl zřízen speciální oddíl SNB HRAD, který měl za úkol ochranu prezidentovi osoby na cestách po Československé republice tak i v zahraničí, ale také měl za úkol ostrahu bydliště prezidenta. S tímto se souběžně jednalo i o zpřísnění zabezpečení střežených objektů v Praze a v Lánech. Tímto zpřísněním se stalo pro běžné občany velice obtížné se dostat do prezidentské kanceláře. Ke konci roku 1948 tedy Hradní stráž měla ve služebních povinnostech pouze zabezpečení venkovních oblastí sídel prezidenta republiky, ty vnitřní měl na starost útvar SNB HRAD. A tak členové Hradní stráže přihlíželi, jak Útvar SNB HRAD převzal mnohé kompetence, které náležely Hradní stráži. Jednalo se o odebrání kompetencí propustkové činnosti, přepracování poplachových směrnic a mnoho dalšího. V té době měla Hradní stráž přidělených třináct strážních stanovišť, které střežilo 39 příslušníků ve dne i v noci.²⁰

Dalším milníkem pro Hradní stráž bylo převedení jednotky pod ministerstvo vnitra. Hradní stráž byla přejmenována na 14. zvláštní prapor vojsk ministerstva vnitra. Nicméně následující roky za komunistického vládnutí byly politicky a mocensky velice nestabilní a docházelo k mnoha reorganizačním rozhodnutím,

¹⁹ LIŠKA, Milan, Zdeněk SUSKÝ, Jan MATUCHA a Michal BAYER. *Hradní stráž*. Vyd. 2., dopl. Praha: Art D-Grafický atelier Černý s.r.o., 2005. ISBN 80-902892-7-4, str. 90.

²⁰ BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd.1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6, str. 134-135.

kdy útvary včetně Hradní stráže byly mnohdy přejmenovávány, byla měněna jejich místní působnost a docházelo k mnoha personálním změnám, dle toho, jaký velitel nebo voják se zrovna komunistické straně hodil. Navíc služba byla zabezpečována z velké části vojáky v povinné vojenské službě, kteří nebyli profesionálové a tímto i kvalita vykonávané služby šla na nižší úroveň.²¹

2.6 Období po revoluci

Na konci roku 1989 byl u Hradní stráže velký problém s personálním naplněním důstojnického sboru. A tak Hradní stráž začala nabírat do sborů funkcionářů absolventy z takových škol, které měly vojenskou katedru. Tito studenti byli novým nádechem demokracie, protože hlavně studentská mládež byla ta, která prahla po svobodě od komunismu. Nicméně vyšší velení Hradní stráže pořád setrvalo v zajetých kolejích a moc se nemělo k progresivním změnám, pouze plnili rozkazy svých nadřízených. Na požadavky vojáků, jež by vedly ke zlepšení podmínek služby nebrali zřetel. Časem bylo množství požadavků tak velké, že vyšší velení Hradní stráže ztratilo pojem o tom, co se děje na útvaru.

Jedním z hlavních úkolů té doby bylo převedení Hradní stráže pod Vojenskou kancelář prezidenta republiky. Toto převedení nastalo 30. ledna 1990.²²

Při vzniku samostatné České republiky začalo nové období pro Hradní stráž. Byla zde snaha zprofesionalizovat Hradní stráž, zajistit lepší podmínky služby, lepší technické vybavení a mnoho dalšího. Co se týče požadovaných úkolů, bylo rozšířeno pole působnosti Hradní stráže, a tak muselo dojít k personálnímu navýšení. Celkový porevoluční vývoj Hradní stráže je tedy

²¹ LIŠKA, Milan, Zdeněk SUSKÝ, Jan MATUCHA a Michal BAYER. *Hradní stráž*. Vyd. 2., dopl. Praha: Art D-Grafický atelier Černý s.r.o., 2005. ISBN 80-902892-7-4, str. 99.

BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd.1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6, str. 144.

²² BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd.1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6, str. 184-186.

zaměřen na všestrannou profesionalizaci a odpoutání od komunistických praktik a standardů.²³

²³ BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd.1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6, str. 202.

3 Výstroj Hradní stráže v Historii

Tato kapitola pojednává o historickém vývoji uniforem a jejich výstrojních součástek v průběhu století. Kapitola se věnuje popisu:

- Výstroje užívané po vzniku Československa
- Stejnokroji z roku 1919 a jeho výstrojním součástkám
- Uniformě vzor 1921
- Stejnokrojům užívaných vojáky Hradní stráže v italské, ruské a francouzské četě
- Stejnokrojům užívaných během druhé světové války a po ní
- Uniformě užívané od konce druhé světové války

3.1 Výstroj Hradní stráže po rozpadu Rakousko - Uherska

Již v roce 1918 stráž domácího vojska, tvořící hradní setninu příslušníky 28. pěšího pluku střežila Pražský Hrad. Nicméně po první světové válce byla nově vzniklá Československá armáda špatně vyzbrojena a vyzbrojena. Tito příslušníci vykonávali službu v uniformách původně císařských a rakousko-uherských. Vojáci mnohdy improvizovali a upravovali si uniformy na frontě dle vlastních potřeb.

Tyto staré uniformy byly osazeny znaky a symboly rakousko-uherské monarchie. Vojáci po první světové válce je ze svých uniforem odstraňovali, jelikož byli vojáky nově vzniklého Československa a s Rakouskem-Uherskem nechtěli mít nic společného.

Dne 30.11.1918 byl vojákům udělen rozkaz změnit své hodnostní označení za nově vytvořené. S tím souvisela i změna umístění na límec a přední stranu čepice. Dále byly také měněny výložky, barvy a tvary hodností a různá označení, která určovala, k jaké části vojska jedinec náleží.²⁴

²⁴ VOGELTANZ, Jan a Milan POLÁK. *ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE 1914-1918, ČESKOSLOVENSKÁ ARMÁDA 1918-1939*. 1. vydání. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, 1998. ISBN 80-7185-191-4, str. 20.

3.2 Stejnokroj vzor 1919

V roce 1919 Československá armáda začala dostávat díly nového stejnokroje vzoru 1919. Tento nový stejnokroj československé armády byl velice silně inspirován vojenskými uniformami spojeneckých armád, a to hlavně Angličanů a Francouzů. Od Britů se nechali Čechoslováci inspirovat khaki barvou a střihem blůz, pláštíků a čepic jak mužstva, tak důstojnického sboru. Z francouzského modelu bylo převzato hodnostní označení, které bylo umístěno na rukávech. Barety a tvary límcových výložek byly inspirovány legionářským vzorem. U profesionálních vojáků byly užívány jezdecké kalhoty a mimo polní službu nosili kalhoty, které svým střihem připomínaly občanský střih. Dále profesionální vojáci nosili jezdecké boty, pěší útvary k nim užívaly hnědé kožené kamaše nebo ovinky k ochraně nohou. Řemení bylo navrženo hnědé, kožené s ramenním pásem. Tomuto řemení se lidově říkalo „dohoda“. Čepice vojáci měli kulaté s tuhým okolkem a měkkým dýnkem. Podbradník u této čepice byl v hnědé barvě. Na přední straně čepice byl lipový věnec s iniciálami RČS, barevně rozlišené dle hodnostního sboru. Emblémy měli vojáci ražené z plechu a velikost a barva provedení se opět lišila dle hodnostního sboru. Pro běžnou službu nebo polní výcvik vojáci užívali khaki baretů, které byly inspirovány francouzskými legiemi. Na baretu byl stejný emblém, jako u kulaté čepice vzor 1919.²⁵

Vojáci Hradní stráže přijali k tomuto stejnokroji třešňovou barvu výložek se stříbřitou sutaškou. Na jejich levém nadloktí se nacházel štítek s iniciálami HS s býlím lemováním.²⁶

Dále zde byly blůzy v khaki barvě, která měly otevřený límec, pokud se jednalo o důstojníky. Mužstvo mělo límec uzavřený a stejně tak tomu bylo i u pláště. Tento stejnokroj však vojáci československé armády, a tudíž i vojáci Hradní stráže nenosili dlouho. Už roku 1920 totiž došlo ke změně vystrojení vojáků za uniformu novou. Bylo totiž třeba zajistit vhodnost uniformy při potřebách

²⁵ VOGELTANZ, Jan a Milan POLÁK. *ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE 1914-1918, ČESKOSLOVENSKÁ ARMÁDA 1918-1939*. 1. vydání. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, 1998. ISBN 80-7185-191-4, str. 21-23.

²⁶ VOGELTANZ, Jan a Milan POLÁK. *ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE 1914-1918, ČESKOSLOVENSKÁ ARMÁDA 1918-1939*. 1. vydání. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, 1998. ISBN 80-7185-191-4, str. 68.

každodenní vojenské služby, jako byla střelba nebo výcvik. Zároveň bylo potřeba aby poukazovala na to, že spolupracovali se spojeneckými zeměmi jako je například USA.²⁷

3.3 Uniforma vzor 1921

Prezident T. G. Masaryk projevil zájem, aby se nová československá uniforma inspirovala uniformou armády Spojených států amerických. Tato uniforma, stejně jako její předchůdce, byla zhotovena v barvě khaki. Profesionální vojáci užívali uniformu ze sukna v olivovém odstínu. Vojáci nosili kulatou čepici, která měla vyztužené dýnko a okolek a k této čepici byl dále hnědý podbradník. Na přední straně byl jednotně užívaný znak Československé republiky. Původní baret pro polní výcvik a službu každodenního rázu byl nahrazen lodičkou. Nicméně z důvodů logistických, se tento baret ještě několik let po zavedení lodičky stále nosil, jelikož ne všichni vojáci stihli nafasovat novou lodičku. Blůza byla stejná pro vojáky všech hodnostních kategorií, také v khaki barvě. Jezdecké kalhoty byly téměř totožné s jezdeckými kalhotami vzor 1919. Důstojníci nosili řemení z hnědé hladké kůže, kdežto mužstvo nosilo řemení ze surové vepřovice. Využívaly se jezdecké boty, ke kterým bylo užíváno ovinek a kamaší z kůže. Límcové vložky měly tvar inspirovaný předpisovým tvarem ruských legií a za nimi byla umístěna číslice formace, kde voják sloužil. Změna nastala u hodnostního označení, kde z předešlého označení na rukávech sešlo a používalo se označení na náramenících. Tato uniforma během dlouhých let ve službě procházela různými malými modifikacemi, nicméně se jednalo pouze o drobné kosmetické úpravy.²⁸

Vojenský stejnokroj, který užívala Hradní stráž v letech 1919-1929 se nijak nelišil od stejnokroje, který užíval zbytek armády. Jediná rozlišnost byla ta, že Hradní stráž přijala třešňovou barvu výložek se stříbřitou sutaškou. Dále se používala stříbrná hodnostní označení. Na levém nadloktí vojáci Hradní stráže

²⁷ VOGELTANZ, Jan a Milan POLÁK. *ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE 1914-1918, ČESKOSLOVENSKÁ ARMÁDA 1918-1939*. 1. vydání. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, 1998. ISBN 80-7185-191-4, str. 12-23.

²⁸ VOGELTANZ, Jan a Milan POLÁK. *ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE 1914-1918, ČESKOSLOVENSKÁ ARMÁDA 1918-1939*. 1. vydání. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, 1998. ISBN 80-7185-191-4, str. 23-24.

nosili štítek s iniciály HS. K další drobné změně došlo v roce 1925, kdy Hradní stráž pro slavnostní účely začala užívat tuhých nárameníků se stříbřitým lipovým dekorem.²⁹

3.4 Stejnokroj československých legionářů sloužících na ruské frontě

Po roce 1929 Hradní stráž přistoupila k užívání stejnokrojů československých legionářů. Každá četa Hradní stráže nosila tedy jinou uniformu. 1. četa Hradní stráže nosila uniformu Ruskou. Tato uniforma se nazývala uniforma vzor 1910. Na polní kulaté čepici se nacházela pouze úzká červenobílá stužka, jelikož císařské kokardy byly už za války vojáky odstraňovány. Pro zimní období nosili vojáci ruskou pletenou čepici nazývanou papacha. Dále příslušníci sloužící v legiích nosili předpisovou plátěnou letní blůzu ve světle šedo hráškové barvě spolu s plátěnými jezdeckými kalhotami, které se nosily zastrčené do holínek. Pro polní potřeby byl stejnokroj dále obohacen o soukenný plášť, který měl okrově šedou barvu. Příslušníci české družiny na ruské frontě byli označeni typickými ruskými nárameníky. Existovaly dva typy, slavnostní barevné a také polní v barvě šindele. Tyto nárameníky byly označené pletenou šňůrkou ze tří barev, černá, oranžová a bílá. Na těchto náramenících byly dále iniciály ČS v azbuce pro označení české družiny. Nicméně z důvodů výstrojní nouze, vojáci často dostávali místo holínek klasické ovinky.³⁰

V roce 1916 byli vojáci vyzbrojováni novou bojovou přilbou, vyrobenou ve Francii, která nesla název Adrien. Byla obohacena o ruský státní císařský znak.

Na konci první světové války, a tudíž i pro potřeby Hradní stráže, byly změněny hodnostní označení vojáků. Nové hodnostní označení byly z lomených prýmků, umístěné ve štítku, který byl našitý nad levým nadloktím. Hodnostní

²⁹ VOGELTANZ, Jan a Milan POLÁK. *ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE 1914-1918, ČESKOSLOVENSKÁ ARMÁDA 1918-1939*. 1. vydání. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, 1998. ISBN 80-7185-191-4, str. 25-26.

³⁰ VOGELTANZ, Jan a Milan POLÁK. *ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE 1914-1918, ČESKOSLOVENSKÁ ARMÁDA 1918-1939*. 1. vydání. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, 1998. ISBN 80-7185-191-4, str. 9;13.

označení mužstva bylo z oranžové látky. Nicméně často byly také zhotovovány z červeného tkalounu. Pro důstojníky z látky zlaté a stříbrné.³¹

Pro slavnostní potřeby oblékali vojáci dlouhé kalhoty občanského střihu, zejména důstojníci. V roce 1918 se nadále v legionářských sborech prosadila jako pokrývka hlavy lodička, která byla v khaki odstínu. Po první světové válce byl československým vojskům přidělen emblém se znaky Čech, Moravy, Slezska a Slovenska, který byl nošen na pravé straně blůzy. Vojáci na konci války začali nosit novou čepici, která byla také užívána Hradní stráží. Tato čepice byla kulatá, s tuhým okolkem a dýnkem a soukenný podbradník. Byla ozdobena červenobílou stužkou a odznakem na úrovni čela. Důstojníci i mužstvo užívali plášť, který byl střihem takřka podobný původnímu carskému plášti, tedy s dvouřadým zapínáním, vzadu s dragounem se dvěma knoflíky, rozparkem a všitými bočními kapsami. Hodnosti byly nošeny na rukávovém štítku. Boty a opasky byly zhotovovány z hnědé kůže, důstojnické holínky z kůže černé.³²

3.5 Stejnokroj československých legií v Itálii

Vojáci na italské frontě užívali italský stejnokroj vzor 1908. Tyto stejnokroje byly v šedozelené barvě a vojáci legií byli označováni bíločervenou stužkou. Vojáci nosili nízkou kožešinou čapku, která byla zhotovena z bílého beránčího rouna, s červeným dýnkem. Důstojníci nosili standardní képi. Na vrchní části těla vojáci nosili čamary z armádního sukna s pěti řadami náprsních šňůr. Na límcích se nacházely výložky s barvou přidělenou určitému vojenskému uskupení. Distinkce měli vojáci umístěny nad manžetami. Tato uniforma však byla spíše pro slavnostní příležitosti a moc nevyhovovala polním podmínkám. V pozdější části války byly

³¹ VOGELTANZ, Jan a Milan POLÁK. *ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE 1914-1918, ČESKOSLOVENSKÁ ARMÁDA 1918-1939*. 1. vydání. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, 1998. ISBN 80-7185-191-4, str. 9-10.

³² VOGELTANZ, Jan a Milan POLÁK. *ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE 1914-1918, ČESKOSLOVENSKÁ ARMÁDA 1918-1939*. 1. vydání. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, 1998. ISBN 80-7185-191-4, str. 12-13.

zavedeny nějaké změny, které více vyhovovaly boji. Například francouzská přilba Adrien, kde byl umístěný Český lev.³³

Uniforma vzor 1908 byla v roce 1912 modifikována, mužstvo obdrželo polní čepice képi. Později však vojáci obdrželi klobouk alpinů, byly také upraveny kapsy na blůzách. Distinkce byly ve formě kosých prýmků nad manžetami, v barvě černé, zhotovené z hedvábí. Tento stejnokroj byl užíván od roku 1929 3. četou Hradní stráže. Na klobouku a límci zůstal původní odznak, u důstojníků zlatý a u poddůstojníků a mužstva stříbrný. Distinkce byly vyhotovené ve fialovém provedení u mužstva, stříbrné pro rotmistry a zlatisté pro důstojnický sbor.³⁴

Obrázek 1 - Uniforma italské a ruské čety Hradní stráže ³⁵

³³ VOGELTANZ, Jan a Milan POLÁK. *ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE 1914-1918, ČESKOSLOVENSKÁ ARMÁDA 1918-1939*. 1. vydání. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, 1998. ISBN 80-7185-191-4, str. 15-17.

³⁴ VOGELTANZ, Jan a Milan POLÁK. *ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE 1914-1918, ČESKOSLOVENSKÁ ARMÁDA 1918-1939*. 1. vydání. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, 1998. ISBN 80-7185-191-4, str. 15-17.

³⁵ BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd. 1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6, str. 252.

3.6 Stejnokroj užívaný legionáři ve Francii

Tradice uniformy francouzské fronty drželi vojáci druhé čety Hradní stráže po roce 1929. Stejnokroj československých vojsk ve Francii během války procházel mnohými změnami a modernizacemi, nicméně ke konci války se ustálil a nová uniforma československých legií byla zhotovena. Tato uniforma byla sestrojena ze sukna v barvě obzorové modři a její střih byl stejný jako střih uniforem francouzských alpských střelců. Dále od této jednotky byl převzat široký baret v barvě modré. Na něj byl připnut odznak se znaky Čech, Moravy, Slezska a Slovenska, který byl sjednocený s legiemi v Rusku a Itálii. Blůza měla široký límec s modrou výložkou, ze stejného materiálu jako baret. Výložka byla vyzdobena červenou paspulí a dále se zde nacházelo číslo pluku. Na modrých náramenících bylo červenou barvou označení iniciály ČS. Distinkce byly u poddůstojníků a mužstva ve formě vodorovných prýmků v barvě baretu. Důstojnická označení byla ve stříbrném provedení. Po válce byly distinkce přesunuty pouze na pravý rukáv. Kalhoty byly převzaty ze sokolského kroje v šedé barvě. Řemení a kamaše byly zhotovovány z tmavohnědé kůže.³⁶

³⁶ VOGELTANZ, Jan a Milan POLÁK. *ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE 1914-1918, ČESKOSLOVENSKÁ ARMÁDA 1918-1939*. 1. vydání. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, 1998. ISBN 80-7185-191-4, str. 13-15.

Obrázek 2 – Uniforma vojáků italské čety Hradní stráže ³⁷

3.7 Období druhé světové války

Jedním z nejvýznamnějších momentů pro Hradní stráž před druhou světovou válkou byl moment mezi Mnichovskou dohodou a rozbitím Československa. 30. listopadu 1938 byl prezidentem Československa zvolen Emil Hácha a po svém slibu dorazil na Pražský hrad, kde vykonal přehlídku Hradní stráže. Hradní stráž zde nastoupila standartně se svým praporem a projevila tak čest nově zvolenému prezidentovi. Mezníkem pro Hradní stráž byl 15. březen. Služba Hradní stráže byla nezměněna, nicméně souběžně zde vykonávaly také službu německé nacistické jednotky. Službu takto vykonávala HS až do 31. července 1939. Tohoto dne rozkazem číslo 160 byla Hradní stráž zrušena a 25. července 1939 bylo zřízeno vládní vojsko, které mělo mimo jiné na starost střežení Pražského hradu. S touto změnou již příslušníci Hradní stráže nemohli vykonávat službu ve svých

³⁷ BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd.1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6, str. 253.

legionářských uniformách. Službu převzali vojáci vládního vojska, kteří nosili vlastní stejnokroj.³⁸

Už několik dní po zřízení tohoto nového vojenského útvaru byly vydány první předpisy pro ústroj a stejnokroje. Původní uniformu vládního vojska tvořil stejnokroj vzor 21, který byl přebarvený na zeleno. Tyto stejnokroje byly nošeny beze změny až do konce roku 1939, kdy začaly být šity nové stejnokroje.³⁹

Generálové, důstojníci, rotmistři, poddůstojníci i mužstvo sloužící v tomto stejnokroji měli předepsanou čepici se štítkem. Nicméně podbradník se u generálů, důstojníků a rotmistrů lišil: u generálů byl spleten ze dvou zlatých šňůr a u důstojníků a rotmistrů byl propleten hedvábně žlutou nebo bílou barvou. U poddůstojníků a mužstva byl podbradník hnědý, kožený. Nový emblém vládního vojska byl v lipovém věnci, dva zkřížené meče, opět ve stejném barevném provedení jako ostatní emblémy. Generálové a důstojníci zlaté. Rotmistři, poddůstojníci a mužstvo stříbrné. Kokarda byla vpředu kovová s barevným povrchem.⁴⁰

Denní služba v poli a v kasárnách byla vykonávána v lodičce vzor 1921. Nejprve byla osazena již zmíněným emblémem, později kokardou. Blůza byla opět podle předlohy uniforem vzor 1921. U mužstva byla osazena jednou řadou šesti knoflíků s jednoduchými kapsami a příklopkou. Rotmistři a důstojníci měli těchto knoflíků sedm. Pro denní službu se nosily kalhoty upravené tak, aby pod koleny byly zúžené a mohly se tak vsunout do holínek a pro hodnostně vyšší vojáky byly zvoleny kalhoty jezdecké. Řemení a opasek k tomuto stejnokroji byl velice jednoduchý, kožený hnědý. Generálové a důstojníci pak nosili opasky a řemení přes rameno. Za nějaký čas byl však předepsán opasek, který byl inspirován

³⁸ BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd.1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6, str. 82;88.

³⁹ VOGELTANZ, Jan, Miroslav HUS a Milan POLÁK. *Československá armáda v zahraničí 1939-1945, VV protektorátu Čechy a Morava 1939-1945, Slovenská armáda 1939-1945, Československá armáda 1945-1992*. 1. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, 2001. ISBN 80-7185-392-5, str. 14-17.

⁴⁰ VOGELTANZ, Jan, Miroslav HUS a Milan POLÁK. *Československá armáda v zahraničí 1939-1945, VV protektorátu Čechy a Morava 1939-1945, Slovenská armáda 1939-1945, Československá armáda 1945-1992*. 1. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, 2001. ISBN 80-7185-392-5, str. 14-17.

německým vzorem. K tomuto stejnokroji byla určena zbraň k nošení, pro důstojnictvo to byl kord, který nesl název šavle vzor 24 a vojáci z mužstva a poddůstojníci nosili stejně jako v minulosti bodáky. Ke stejnokroji vládního vojska byl také používán plášť, který byl stejný jako u uniformy vzor 1921. Hodnosti byly pro vojáky umístěny od roku 1940 na límec a na nárameníčích blůzy se nacházelo označení jednotky.

K uniformě byly dále přidělovány různé odznaky, které značili podřízenost k Německu. Čestné odznaky a střelecké odznaky, které se lišili u vojáků, podle toho, jaký si kdo zasloužil. Stejnokroj vládního vojska se ve své celkové úpravě velice podobal stejnokroji, který užívala československá armáda před válkou.⁴¹

Obrázek 3 – Uniforma příslušníků vládního vojska ⁴²

⁴¹ VOGELTANZ, Jan, Miroslav HUS a Milan POLÁK. *Československá armáda v zahraničí 1939-1945, VV protektorátu Čechy a Morava 1939-1945, Slovenská armáda 1939-1945, Československá armáda 1945-1992*. 1. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, 2001. ISBN 80-7185-392-5, str. 14-17.

⁴² BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd.1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6, str. 254.

3.8 Poválečné období

Dne 2. července 1945 byl Hradní stráž opět předán její prapor, který byl ukryt po celou dobu druhé světové války na Žižkově a Hradní stráž se vrátila ke službě v jejím předválečném provedení. Většinu vojáků Hradní stráže v tento moment tvořili vojáci bývalého vládního vojska. Nicméně z politických důvodů byl Hradní stráž přídělen dozor SNB, který dohlížel na chod Hradní stráže na Pražském hradě. Pravomoci Hradní stráže se tak omezily na vnitřní prostory Pražského hradu a zahradu na valech, ostatní prostory měla pod kontrolou SNB. V tomto období docházelo k mnoha reorganizačním rozkazům a politická situace v Československu znamenala v mnoha případech oslabení kompetencí Hradní stráže. S těmito všemi změnami také došlo i ke změně užívané ústroje ozbrojených složek, především symbolů užívaných na uniformách.⁴³

Největším zásahem do stejnokroje byl předpis platný od 1. ledna 1950 který vyjadřoval sounáležitost se sovětským vzorem uniformy. Nicméně stejnokroj byl pořád užívaný předválečný, vzor 1921. Hradní stráž se však v roce 1952 dočkala určitého výstrojního předpisu, kdy jejich blůzy a lodičky vzor 1921 byly z česané příze a k tomu byly nošeny holínky v černé barvě a kalhoty vzor 22. Výložky a náramenky měla Hradní stráž předepsané v červené barvě. V zimním období vojáci Hradní stráže nosili místo lodiček ušanky podle sovětského vzoru. Stejnokroje byly čas od času měněny z politických důvodů. Nejvíce do vzhledu zasahovala vládnoucí KSČ, která prosazovala komunistické symboly na uniformách, nicméně v období po druhé světové válce se uniforma zásadních výstrojních změn nedočkala a až do revoluce v roce 1989 byl užíván stejnokroj vzor 1921.⁴⁴

⁴³ LIŠKA, Milan, Zdeněk SUSKÝ, Jan MATUCHA a Michal BAYER. *Hradní stráž*. Vyd. 2., dopl. Praha: Art D-Grafický atelier Černý s.r.o., 2005. ISBN 80-902892-7-4, str. 91-92.

⁴⁴ VOGELTANZ, Jan, Miroslav HUS a Milan POLÁK. *Československá armáda v zahraničí 1939-1945, VV protektorátu Čechy a Morava 1939-1945, Slovenská armáda 1939-1945, Československá armáda 1945-1992*. 1. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, 2001. ISBN 80-7185-392-5, str. 26-33.

4 Výstroj Hradní stráže v současnosti

Kapitola čtvrtá je věnována popsání stejnokrojů a uniformy, která je ve výstroji Hradní stráže do dnešního dne. Uvádí všechny druhy audienčních stejnokrojů, vycházkové uniformy a maskovací uniformy užívané pro taktické a polní úkoly. Celkový vývoj těchto uniforem je zde zasazen do celkového historického kontextu.

Po revoluci v roce 1989 byla prováděna veliká reforma v ozbrojených složkách, která neminula ani Hradní stráž. Mimo jiné změny ve struktuře ozbrojených složek byla Hradní stráž vyčleněna z kompetence ministerstva vnitra a byla plně podřízena Vojenské kanceláři prezidenta republiky. S tímto aktem vzešla i otázka ohledně vystrojení Hradní stráže. Prezident Havel tedy oslovil světoznámého umělce a návrháře Theodora Pištěka, který je mimo jiné držitelem ocenění Oscar za kostým ve filmu *Amadeus*. A tak vznikl projekt nového stejnokroje pro Hradní stráž.⁴⁵

Erb, který uniforma Hradní stráže obdržela se skládal ze tří erbů, Čechy, Slovensko a Morava. Vzhledem ke komplikované porevoluční situaci, kvůli níž tuzemské firmy neměly dostatek kapacit, byla oslovena zahraniční firma ve Spojených státech Amerických pro výrobu těchto uniforem. Nové uniformy byly poprvé představeny veřejnosti 15. března 1990. Umělec Theodor Pištěk navrhl dvě varianty uniformy pro Hradní stráž.

První byla audienční, slavnostní uniforma Hradní stráže, kterou vojáci nosí při plnění veškerých reprezentačních úkolů, a druhý stejnokroj, pro každodenní nošení při výkonu běžných služebních povinností. Audienční uniforma je zhotovena ve dvou variantách. Tmavší – tří sezónní a světlá – letní uniforma. Po prvním lednu 1993 uniforma Hradní stráže zaznamenala první změny a ta se týkala erbu Hradní stráže. Byla změněna skladba erbu kdy místo slovenského znaku byl do erbu zařazen znak Slezska.⁴⁶

⁴⁵ BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd.1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6, str. 184-186.

⁴⁶ HAVEL, Jiří. Zavedení nových uniforem Hradní stráže dne 15. března 1990 In: hrad.army.cz [online] 15.03.2022 [cit. 14.08.2022] Dostupné z: <https://hrad.army.cz/aktuality/zavedeni-novych-uniforem-hradni-straze-dne-15-brezna-1990>

4.1 Audienční uniforma Hradní stráže

Nová uniforma Hradní stráže našla svou předlohu pravděpodobně u amerického USMC, námořní pěchoty Spojených států Amerických. Pokrývka hlavy příslušníků Hradní stráže v audienční tří sezónní uniformě je tmavomodrá kulatá čepice se žlutým podbradníkem a vpředu na čepici se nachází erb Hradní stráže se znaky Čech, Moravy a Slezska. Totožný odznak se pak také nachází na límci blůzy, který je taktéž v tmavomodrém provedení. Na blůze se nacházejí skládané náprsní a boční kapsy a nárameníky jsou v červené barvě s lipovou dekorací u mužstva, praporčického a poddůstojnického sboru. U důstojnického sboru je tento nárameník doplněn o zlatou barvu. Na ramenou blůzy je pak umístěn erb Hradní stráže spolu s nápisem Hradní stráž. Šňůry, které vojáci nosí upevněné pod pravým nárameníkem jsou spletené ze tří barev, červená, bílá a modrá. Knoflíky jsou inspirovány modelem z dvacátých let a je na nich vytlačeno ČS. Jsou v provedení stříbrném a zlatém. Slavnostní opasek je u poddůstojníků modrý a u praporčíků a důstojníku pak zlatý kdy na tomto opasku se nachází taktéž erb Hradní stráže. K této blůze jsou pak užívány kalhoty v šedé barvě, mající po stranách modrý pruh. Vojáci Hradní stráže mají dále umístěny na blůze své hodnosti. Toto umístění se liší od zbytku AČR, kdy vojáci na slavnostních uniformách nosí hodnost na nárameníku. Příslušníci HS je mají umístěné na rukávu nad manžetami. Na pokrývce hlavy u důstojnických sborů se dále nachází lipové lemování ve zlaté barvě.⁴⁷

K této uniformě jsou dále užívány zimní doplňky pro toto období. Jedná se o kabát, přes který se nosí slavnostní opasek a šňůry. Tento kabát je užíván s kožešinovým límcem nebo bez. Dále se pod tímto kabátem nosí bílá šála. Při teplejších dnech je nošena jako pokrývka hlavy klasická kulatá čepice. V tuhých zimních dnech pak kožešinová čepice beranice s erbem Hradní stráže. K uniformě

⁴⁷ VOGELTANZ, Jan, Miroslav HUS a Milan POLÁK. *Československá armáda v zahraničí 1939-1945, VV protektorátu Čechy a Morava 1939-1945, Slovenská armáda 1939-1945, Československá armáda 1945-1992*. 1. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, 2001. ISBN 80-7185-392-5, str. 34-37.

jsou dále užívány bílé pletené rukavice a zimní nebo letní kožené boty v černé barvě.⁴⁸

Audienční uniforma Hradní stráže se nadále skládá z letní varianty, nicméně z mnou dostupné literatury jsem nebyl schopen dohledat konkrétní výčet veškerých součástí. Tuto letní variantu uniformy tedy na základně přiložených fotografií v použité literatuře popíšu. Uniforma se skládá z kulaté, světle modré čepice, která je osazena podbradníkem a erbem Hradní stráže vepředu. Blůza, ve stejné barvě jako čepice je osazena náprsními a bočními kapsami a je zapínána na čtyři knoflíky. Nárameníky jsou lemované lipovými květy a u poddůstojníku a mužstva jsou v červeném provedení, u důstojníků a praporčíků jsou doplněny zlatým lemováním. Na ramenou je umístěn erb Hradní stráže a nad ním se nachází nápis Hradní stráž. Šňůry jsou trojbarevné a propletené v barvách trikolory. Slavnostní opasek je u důstojnického a praporčíckého sboru zlatý s erbem HS ve středu. U poddůstojníků v modré barvě. Dále je pod tuto blůzu užíváno košile s kravatou nebo bílého plastronu. Kalhoty jsou na rozdíl od tří sezónní uniformy ve stejné barvě jako blůza a čepice a jsou k nim nošeny černé boty. Vojáci dále užívají světlých bílých pletených rukavic.⁴⁹

⁴⁸ BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd.1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6, str. 260.

⁴⁹ BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd.1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6, str. 259.

Obrázek 4 – Audienční uniforma Hradní stráže ⁵⁰

Vycházkový stejnokroj ke každodennímu užití je předepsán ve zjednodušeném oproti audienční uniformě. Je to modrá blůza s otevřeným límcem, ke které se nosí košile s kravatou. Látkový opasek ve stejné barvě jako kalhoty a čepice. Uniforma je dále zdobena erbem Hradní stráže na čepici a límci. Hodnostní označení je na rozdíl od audienční uniformy na náramenících, nikoliv na předloktí. Vycházkový stejnokroj má dvě varianty, zimní a letní. Zimní je v tmavomodrém provedení a letní uniforma je v barvě světlemodré.⁵¹

Jediní, kdo se, co se výstroje týče liší, jsou hudebníci Hradní stráže. Jejich stejnokroj je červený s černomodrými manžetami a límcem. Pokrývka hlavy je ve

⁵⁰ BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd.1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6, str. 259.

⁵¹ VOGELTANZ, Jan, Miroslav HUS a Milan POLÁK. *Československá armáda v zahraničí 1939-1945, VV protektorátu Čechy a Morava 1939-1945, Slovenská armáda 1939-1945, Československá armáda 1945-1992*. 1. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, 2001. ISBN 80-7185-392-5, str. 37.

formě kulaté čepice v bílé barvě. Dále je uniforma nošena s bílým řemením, ve kterém hudebníci nosí noty k hudbě, kterou hrají.⁵²

Dále jsou důstojníci a velitelé stráží ozbrojeni šavlí Hradní stráže vzor 24/94. Tato šavle v současnosti slouží pouze k reprezentačním účelům. Jedná se o šavli se stříbrným košem, na kterém se nachází erb Hradní stráže s lipovým dekorem. Vojáci v poddůstojnickém nebo praporčickém sboru vykonávající velitelskou funkci jsou ozbrojeni mečikem vzor 92/93 Hradní stráže. Nicméně tento mečik má taktéž pouze reprezentační a ozdobnou funkci.⁵³

4.2 Uniforma vzor 95

Uniforma vzor 95 je standardním maskovacím vzorem u jednotek AČR. Nicméně tomuto maskovacímu vzoru předcházela mnohaletý výzkum. Předchozím užívaným maskovacím vzorem bylo takzvané „jehličí“. Byla to šedozelená maskovací látka, užívaná vojáky ČSLA. Oficiálním názvem tohoto maskovacího vzoru bylo uniforma vzor 60. Uniforma vzor 95 začala vznikat již v roce 1985 a prošla mnoha úpravami, než byla zavedena do užívání armády. Nejbližším předchůdcem uniformy vzor 95 byla uniforma vzor 92, která byla velice podobná právě nové české uniformě. Prvně byl tento maskovací vzor normován v ČSVN 81 771 z roku 1988 a tato norma byla platná až do roku 2003, kdy byla nahrazena normou ČOS 108003 a byla zavedena jako reakce na vstup České republiky do NATO. Hradní stráž tedy tuto uniformu užívala s platnými normami a předpisy stejně jako zbytek AČR a užívá tuto uniformu k výkonu strážní služby a výcviku dodnes.⁵⁴

⁵² VOGELTANZ, Jan, Miroslav HUS a Milan POLÁK. *Československá armáda v zahraničí 1939-1945, VV protektorátu Čechy a Morava 1939-1945, Slovenská armáda 1939-1945, Československá armáda 1945-1992*. 1. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, 2001. ISBN 80-7185-392-5, str. 37.

⁵³ LIŠKA, Milan, Zdeněk SUSKÝ, Jan MATUCHA a Michal BAYER. *Hradní stráž*. Vyd. 2., dopl. Praha: Art D-Grafický atelier Černý s.r.o., 2005. ISBN 80-902892-7-4, str. 205-206.

⁵⁴ GROHMANN, Jan. Maskovací vzor 95 - část 1. In: *Armádní Noviny* [online]. 14.11.2014 [cit. 06.08.2022] Dostupné z: <https://www.armadinoviny.cz/maskovaci-vzor-95.html?hledat=maskovac%C3%AD+vzor+95>

Vojáci Hradní stráže se v době výcviku také věnují taktickým a střeleckým dovednostem. K tomuto výcviku užívají k uniformě také prvky balistické ochrany jako je balistická vesta a přilba.⁵⁵

Obrázek 5 – Voják Hradní stráže v uniformě vzor 95⁵⁶

⁵⁵ BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd.1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6, str. 265.

⁵⁶ BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd.1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6, str. 265.

5 Výzbroj Hradní stráže v Historii

Pátá kapitola je zaměřena na zbraně, které provázely Hradní stráž od jejího vzniku až po modernizaci v dvacátém prvním století. Jsou zde představeny všechny pušky, samopaly, pistole a kulometry užívané vojáky v průběhu let:

- Zbraně ve výzbroji ranného Československa
- Pistole a puška vzor 1924
- Vývoj a použití pušky vzor 52/57 a její historické ukotvení
- Pistole vzor 52
- Útočná puška vzor 58 a její historický vývoj
- Použití lehkých kulometů v řadách Hradní stráže
- Samopaly užívané v raném období Hradní stráže
- Samopal vzor 61 Škorpion
- Pistole vzor 82
- RPG – 7, protitanková zbraň

5.1 Zbraně po rozpadu Rakousko-Uherska

Po konci první světové války při formování československé armády byly v prvních týdnech potíže s vyzbrojením vojáků, jelikož Československo jako nově vzniklý stát nemělo možnosti vyzbrojit vojáky vlastními zbraněmi.

Stejně jako u uniforem tedy vojáci sloužili se zbraněmi z pozůstalosti Rakousko-Uherské armády. Jan Vogeltanz a Jan Polák uvádějí ve své knize *Československé Legie 1914–1918, Československá Armáda 1918–1939*, že základními ručními palnými zbraněmi nové československé armády byly rakouské Pušky Mannlicher 95 a pro jízdní jednotky byly určeny karabiny Mannlicher 95.⁵⁷

Dále v knize *Stráž na hradě Pražském* odkazuje autorský kolektiv v komentáři pod fotografiemi na fakt, že tato puška byla také užívána Hradní

⁵⁷ VOGELTANZ, Jan a Milan POLÁK. *ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE 1914-1918, ČESKOSLOVENSKÁ ARMÁDA 1918-1939*. 1. vydání. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, 1998. ISBN 80-7185-191-4, str. 18.

stráží. Ve stejné knize dále autoři hovoří o tom, že výzbroj Hradní stráže byla na počátku zajištěna ručními palnými zbraněmi rakousko-uherské armády.⁵⁸

Tato puška v ráži 8 mm byla standardní puškou rakousko-uherského vojáka, a tudíž následně i vojáka československého v prvních časech samostatnosti. Dle vojenského historického ústavu byla tato puška poměrně velká na dnešní poměry. Měřila 1282 mm a vážila 3650 g. Nábojová schránka pušky Mannlicher 95 pojmul 5 nábojů v ráži 8 mm. Tato zbraň byla tak jako všechny pěchotní palné ruční zbraně užívána s bodákem, o kterém se mohl střelec rozhodnout, zda ho bude mít připevněný na zbrani, nebo v pouzdře.⁵⁹

Nejrozšířenější sekundární zbraní byla pistole Steyr model 1912 v ráži 9 mm Steyr. Tato pistole byla výbornou osobní zbraní a používaly ji ozbrojené síly Rakousko-Uherska, později Německa i Československa. Vážila necelý kilogram a délka zbraně byla 216 mm. Nábojová schránka pojmul 8 nábojů a účinný dostřel pistole byl okolo 30 metrů.⁶⁰

Chladné zbraně byly velice rozličné, jelikož vojáci užívali nožů jak fasovaných, tak nožů z kořisti. Byly to nože útočné, bodáky z různých zbraní a šavle. Šavle užívané rakousko-uherskou armádou byly šavle vzor 1861 pro důstojníky pěchoty a také šavle jezdecky vzor 04.⁶¹

5.2 Puška a Pistole vzor 24

Na počátku roku 1924 přišla česká zbrojovka na popud ministerstva národní obrany s novým modelem pušky vyráběným v Československu. Jednalo se o

⁵⁸ BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd.1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6, str.29.

⁵⁹ *Vojenský historický ústav Praha* [online], VHU: © 2020 [cit. 12.08.2022] Dostupné z: <http://www.vhu.cz/exhibit/rakousko-uherska-puska-mannlicher-m-95/>

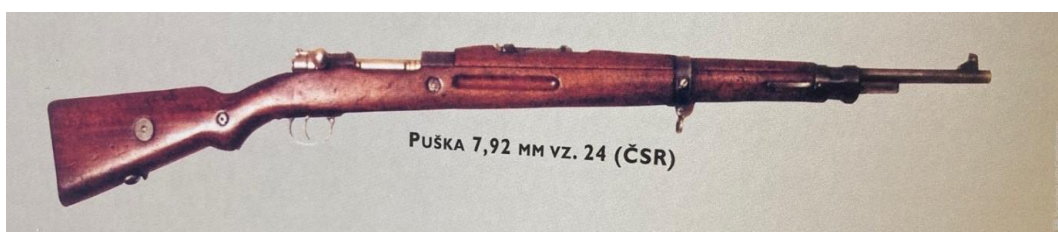
JUNG, Peter. *Rakousko-uherská armáda za první světové války*. 1. Brno: Computer Press, a.s., 2007. ISBN 978-80-251-1520-6.

⁶⁰ MCNAB, Chris. *Ruční palné zbraně 20. století*. 1. Praha: Svojtka & Co, 2002. ISBN 80-7237-498-2, str. 15.

⁶¹ VOGELTANZ, Jan a Milan POLÁK. *ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE 1914-1918, ČESKOSLOVENSKÁ ARMÁDA 1918-1939*. 1. vydání. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, 1998. ISBN 80-7185-191-4.

pušku vzor 24. Tato puška byla zhotovena během první poloviny dvacátého století v množství přesahující milion kusů. Tato zbraň byla zařazena do výzbroje 16 zemí světa. Na počátku roku 1924 byla v československé armádě snaha o unifikaci jednotné výzbroje, a tak přišel rozkaz o postupné odebrání všech pušek Mauser 98 a Mannlicher 95 a jejich uložení do skladů. Útvary, které tyto zbraně odevzdaly následně obdržely pušky vzor 24. Tato puška vzor 24 používala ráži 7,92x57 Mauser. Celková délka této zbraně byla 1100 mm a váha pušky byla necelé 4 kilogramy.⁶²

Obrázek 6 – Puška vzor 24 ⁶³

Jako sekundární zbraň byla vytvořena pistole vzor 24. Pistole byla navržena na principu uzamčeného závěru s krátkým zpětným pohybem hlavně. Ráže pistole byla 9mm Browning nebo československý ekvivalent náboj vzor 22. Délka zbraně byla 160 mm a váha 680 gramů.⁶⁴

⁶² SKRAMOUŠSKÝ, Jan. Puška vz. 24 In: *Vojenský historický ústav Praha* [online]. 29.12.2018 [cit. 12.08.2022]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/puska-vz-24/>

⁶³ LIŠKA, Milan, Zdeněk SUSKÝ, Jan MATUCHA a Michal BAYER. *Hradní stráž*. Vyd. 2., dopl. Praha: Art D-Grafický atelier Černý s.r.o., 2005. ISBN 80-902892-7-4, str. 62.

⁶⁴ *Vojenský historický ústav Praha* [online], VHU: © 2020 [cit. 12.08.2022] Dostupné z: <http://www.vhu.cz/exhibit/armadni-pistole-vzor-24/>

Obrázek 7 – Pistole vzor 24 ⁶⁵

Stejně jako většina vojenských útvarů československé armády, tak i Hradní stráž obdržela tyto pušky. Výzbroj Hradní stráže se od třicátých let dvacátého století nijak nelišila od výzbroje československé branné moci. Dle dokumentu VKPR čj. 249/1928 z 5. října 1928 je znát snaha o unifikaci výzbroje ČSL branné moci, která zapříčinila to, že Hradní stráž pro výkon strážní a obranné služby obdržela dvě stě pušek vzor 24, sto padesát pistolí vzor 24 a dvě osvětlovací pistole. Pro potřebu komplexní obrany Hradní stráž také obdržela sedm lehkých kulometů vzor 26 a tři těžké kulometry vzor 24. Tato výzbroj byla používána Hradní stráží až do nacistické okupace Československa.⁶⁶

5.3 Puška vzor 52/57

Další změnou ve výzbroji jak československé armády, tak Hradní stráže byla puška vzor 52, později přepracovaná na užívání sovětských nábojů, které splňují unifikaci států varšavské smlouvy, tedy puška vzor 52/57. Tato puška byla užívána Hradní stráží v šedesátých letech dvacátého století. Jednalo se o pušku v ráži 7,62x45mm, později předělaná na ráži 7,62x39. Tato puška vynikala ve všech

⁶⁵ LIŠKA, Milan, Zdeněk SUSKÝ, Jan MATUCHA a Michal BAYER. *Hradní stráž*. Vyd. 2., dopl. Praha: Art D-Grafický atelier Černý s.r.o., 2005. ISBN 80-902892-7-4, str. 63.

⁶⁶ BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd.1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6, str. 42.

ohledech. Jedinou nevýhodou pušky byla její hmotnost, vážila 4,1 kilogramu bez munice. Tato zbraň je charakteristická svým sklopným bodákem, který je umístěn z boku zbraně ve vybrání předpažbí. Délka zbraně je 1003 mm a nábojová schránka disponuje kapacitou pro 10 nábojů. Z této zbraně se dalo efektivně střílet do 400 m. Nicméně tato zbraň v československých ozbrojených složkách nevydržela dlouho, o pár let později ji totiž nahradila útočná puška samopal vzor 58. Nicméně u Hradní stráže je užívána dodnes v niklovém provedení pro reprezentační účely.⁶⁷

Obrázek 8 – Puška vzor 52/57⁶⁸

5.4 Pistole vzor 52

Další změnou ve výzbroji ČSL armády byla změna používané pistole. Nová pistole vzor 52 vyměnila doposud používanou pistoli vzor 24. Tato pistole vzor 52 byla konstruována a následně vyrobena v roce 1952, kdy československá armáda přijala tuto zbraň. Zbraň byla v ráži 7,62mm Tokarev. Jelikož tlak Sovětského svazu v naší zemi byl už veliký, byl použit tento sovětský náboj. Kapacita zásobníku byla 8 ran a pistole vážila 970 gramů. Tato pistole byla užívána

⁶⁷ BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd.1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6, str. 151;160.

MCNAB, Chris. *Ruční palné zbraně 20. století*. 1. Praha: Svojtka & Co, 2002. ISBN 80-7237-498-2, str. 244.

⁶⁸ MCNAB, Chris. *Ruční palné zbraně 20. století*. 1. Praha: Svojtka & Co, 2002. ISBN 80-7237-498-2, str. 244.

československou armádou až do roku 1982, kdy ji nahradila novější pistole vzor 82.⁶⁹

Zbraň dále disponuje automatickou i mechanickou pojistkou při zvýšení bezpečnosti zbraně. U pistole je jednočinné spoušťové ústrojí a osmiranný zásobník má po stranách 4 kontrolní otvory. Zbraň sloužila především k obraně střelce nebo k napadení protivníka. S touto zbraní se dalo efektivně střílet do 50 metrů.⁷⁰

Obrázek 9 – Pistole vzor 52⁷¹

5.5 Útočná puška Sa Vzor 58

V období, kdy Československo bylo pod velkým vlivem Sovětského svazu, byla také vytvořena nová útočná puška pro československou lidovou armádu. Na první pohled si ji velice často lidé neznalí zbraní pletou se zbraní AK47, nicméně se jedná o samopal vzor 58. Tato zbraň je chybně nazývána samopalem. Jedná se totiž svými parametry o útočnou pušku. Samopaly jsou učeny především k boji na krátkou vzdálenost. V roce 1959 byla tato puška zavedena do výzbroje, a tak ji

⁶⁹ SKRAMOUŠSKÝ, Jan. 7,62mm pistole vz. 52 In: *Vojenský historický ústav Praha* [online] 15.10.2018 [cit. 15.08.2022]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/762mm-pistole-vz-52/>

⁷⁰ LAUBER, Milan, Jiří MOTÝL a Peter MATRTAJ. *Ruční zbraně AČR*. 1. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2007. ISBN 978-80-7278-388-5, str. 4-7.

⁷¹ LAUBER, Milan, Jiří MOTÝL a Peter MATRTAJ. *Ruční zbraně AČR*. 1. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2007. ISBN 978-80-7278-388-5, str. 4.

obdržela i vnitřní stráž, která zabezpečovala střežení Pražského hradu. Dobové fotografie dokonce potvrzují, že tato zbraň byla užívána i při střežení na ČPS.⁷²

Tato útočná puška byla zkonstruována v ráži 7,62x39 mm a zásobník byl zakřivený, dvouřadý na 30 ran. Hmotnost zbraně byla oproti ČZ vzor 52/57 velice nízká, bez zásobníku vážila útočná puška vzor 58 pouhé 3 kilogramy.⁷³

5.6 Lehké kulometry ve výzbroji Hradní stráže

Hradní stráž měla také ve své výzbroji od roku 1928 sedm lehkých kulometů vzor 26, které byly později zaměněny za moderní československé kulometry UK vzor 59. K tomuto přezbrojení došlo v roce 1961. Jedním z hlavních důvodů pro vytvoření tohoto kulometu byla unifikace používané ráže se státy varšavské smlouvy, tudíž z původní 7,92x57mm na 7,62x54R. Tento kulomet byl ve výzbroji obránců Pražského hradu z důvodu komplexní obrany v případě napadení nepřitelem. Kulomet vážil 8,5 kg a měřil 1,1 metru. Takticko-technická data uvádějí, že účinný dostřel tohoto kulometu je až 1500 metru a kapacita nábojového pásu může být až 250 nábojů.⁷⁴

5.7 Samopaly čs. 25 a vzor 61

Příslušníci Hradní stráže mimo dlouhých zbraní, které byly výše jmenovány, užívali samopaly, pro účely případné konfrontace na kratší vzdálenost. Tyto samopaly měly výhodu oproti dlouhým puškám především v jejich váze a velikosti. Voják tak mohl samopal nosit i v situacích, kdy dlouhá puška překážela. Jedním z příkladů

⁷² BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd.1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6, str. 155.

⁷³ LAUBER, Milan, Jiří MOTÝL a Peter MATRTAJ. *Ruční zbraně AČR*. 1. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2007. ISBN 978-80-7278-388-5, str. 16-21

Vojenský historický ústav Praha [online], VHU: © 2020 [cit. 15.08.2022] Dostupné z: <http://www.vhu.cz/exhibit/ceskoslovensky-samopal-utocna-puska-vzor-58-p/>

⁷⁴ BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd.1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6, str. 169.

SKRAMOUŠSKÝ, Jan. Univerzální kulomet vz. 59 In: *Vojenský historický ústav Praha* [online] 23.12.2018 [cit. 16.08.2022]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/univerzalni-kulomet-vz-59/>

z roku 1950, kdy vojáci útvaru SNB Hrad tvořící moto doprovod prezidentu republiky byli na motorkách ozbrojeni právě samopaly vzor 25 s třemi zásobníky a 150 náboji. Dále na fotce v knize *Stráž na hradě pražském* na straně 153, je vidět, že vojáci vnitřní stráže v roce 1959 střeží standardu prezidenta a drží právě tyto samopaly.⁷⁵

Samopaly ČS. 23 a 25 byly vyráběny českou zbrojovkou od roku 1949 a původně nesly název 48a a 48b. Nicméně v roce 1950 došlo k přejmenování těchto samopalů na samopal 23, který byl samopal pěchotní a na samopal 25, který byl výsadkářský. Těchto samopalů bylo vyhotoveno několik set tisíc.⁷⁶

Obrázek 10 – Samopal vzor 25 ⁷⁷

Do výzbroje československé armády byly samopaly zavedeny v ráži 7,62x25 mm. Tento samopal užíval teleskopického závěru, který byl nasouván na hlaveň zezadu. V pistolové rukojeti se nacházela zásobníková šachta, do které se vkládali zásobníky s 24 nebo 40 náboji. Tímto samopalem se dalo účinně střílet

⁷⁵ BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd.1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6, str. 139.

⁷⁶ *Vojenský historický ústav Praha* [online], VHU: © 2020 [cit. 11.08.2022] Dostupné z: <http://www.vhu.cz/exhibit/cs-samopal-25/>

⁷⁷ MCNAB, Chris. *Ruční palné zbraně 20. století*. 1. Praha: Svojtka & Co, 2002. ISBN 80-7237-498-2, str. 91.

až do 120 metrů a vážil pouhé 3 kilogramy. Tento samopal byl užíván až do přezbrojení v šedesátých letech.⁷⁸

Novější variantou československého samopalu je samopal vzor 61, také zvaný Škorpion. Tento samopal byl vyráběn od roku 1963 a do ozbrojených složek byl postupně zařazován od poloviny šedesátých let.⁷⁹

Tento samopal vynikal především svojí hmotností a kompaktností. Vážil 1,4 kilogramu a dlouhý byl 170 mm. Zbraň byla konstruována v ráži 7,65 mm Browning a byl dodáván se zásobníky na 10 nebo 20 ran. Samopal vzor 61 má dynamický závěr a střílí z uzavřeného závěru. Díky těmto vlastnostem se samopal řadil k velice přesným zbraním. Další, na první pohled viditelnou vlastností samopalu, byla sklopná pažba, díky které samopal dostal název Škorpion. V ozbrojených složkách byl užíván jako jakýsi mezistupeň mezi pistolí a puškou a byl zařazen ve výzbroji až do doby, kdy jej nahradil jeho novější model Škorpion EVO 3.⁸⁰

Obrázek 11 – Samopal vzor 61 ⁸¹

⁷⁸ MCNAB, Chris. *Ruční palné zbraně 20. století*. 1. Praha: Svojtka & Co, 2002. ISBN 80-7237-498-2, str. 91.

⁷⁹ *Vojenský historický ústav Praha* [online], VHU: © 2020 [cit. 19.08.2022] Dostupné z: <http://www.vhu.cz/samopal-vzor-61-armadni-technicky-magazin-c-11965/>

⁸⁰ MCNAB, Chris. *Ruční palné zbraně 20. století*. 1. Praha: Svojtka & Co, 2002. ISBN 80-7237-498-2, str. 92.

⁸¹ MCNAB, Chris. *Ruční palné zbraně 20. století*. 1. Praha: Svojtka & Co, 2002. ISBN 80-7237-498-2, str. 92.

5.8 Pistole vzor 82

V roce 1982 byla do výzbroje československých ozbrojených složek zavedena pistole vzor 82. Tato pistole byla vytvořena, aby nahradila zastaralé pistole vzor 52. Jedním z hlavních důvodů potřeby modernizace byla nedostačující ráže. Požadována byla ráže 9 mm, unifikovaná ráže armád států varšavské smlouvy. Dále byla požadována delší životnost pistole, možnost ovládní střelcem s dominantní pravou i levou rukou a jednoduchá obsluha a údržba pro vojenské podmínky. Zbraň je určena pro střelbu do 50 metrů a je určena hlavně k obraně střelce nebo k napadení nepřítele. Hlaveň této pistole je k rámu zbraně přidělena kolíkem, tudíž se jedná o pistol s pevnou hlavní. Takticko-technická data pistole udávají, že pistole váží 800 gramů a kapacita zásobníku je 12 nábojů 9 mm Makarov. Celková délka pistole je 172 mm. Tato zbraň byla efektivní především svými rozměry a bojovou schopností, jelikož v zásobníku měla o 4 náboje více, než její předchůdce. Ozbrojené složky tuto pistol užívali až do moderní doby, kdy byla nahrazena pistolí CZ 75 SP-01 Phantom v Armádě České republiky a Hradní stráži (Lauber et al. 2007).⁸²

Obrázek 12 – Pistole vzor 82 ⁸³

⁸² LAUBER, Milan, Jiří MOTÝL a Peter MATRTAJ. Ruční zbraně AČR. 1. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2007. ISBN 978-80-7278-388-5, str. 8-11.

⁸³ LAUBER, Milan, Jiří MOTÝL a Peter MATRTAJ. Ruční zbraně AČR. 1. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2007. ISBN 978-80-7278-388-5, str. 8.

Mimo střelných zbraní v byli vojáci Hradní stráže taktéž vybaveni plynovými maskami, s kterými taktéž cvičili pro případ chemického útoku. Jednalo se tak o další z vševojskových dovedností, kterými vojáci Hradní stráže museli disponovat pro výkon ochrany a obrany sídel prezidenta republiky. Taktický, polní, chemický a mnoho dalších výcviků tak probíhalo na pravidelné bázi.⁸⁴

5.9 RPG – 7

Ve výzbroji Hradní stráže jsou také podpůrné zbraně. Jedná se o reaktivní protitankovou zbraň. Tato zbraň je užívána k ničení všech ozbrojených i neozbrojených vozidel. Užívá takzvané aktivní střely, která je vsouvána zepředu zbraně. Obsluha RPG-7 se skládá ze střelce a jeho pomocníka. Zbraň váží 6 kilogramů a maximální dostřel této zbraně je 500 m.⁸⁵

⁸⁴ LIŠKA, Milan, Zdeněk SUSKÝ, Jan MATUCHA a Michal BAYER. *Hradní stráž*. Vyd. 2., dopl. Praha: Art D-Grafický atelier Černý s.r.o., 2005. ISBN 80-902892-7-4, str. 131-133.

⁸⁵ Vojenský historický ústav Praha [online], VHU: © 2020 [cit. 12.08.2022] Dostupné z: <https://acr.army.cz/technika-a-vyzbroj/pechotni/-pancerovka-rpg-7-rpg-7v-89696/>

iRozhlas [online], © 1997-2022 [cit. 14.08.2022] Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/hradni-straz-dostane-v-pristich-letech-nove-podpurne-zbrane-velitel-kyvala_1804281807_jgr

6 Zbraně Hradní stráže využívané v současnosti

Poslední kapitola této práce je věnována moderním zbraním, užívaným ve výstroji Hradní stráže v současnosti:

- Samopal Scorpion Evo 3
- Útočná puška CZ 805 BREN
- Pistole CZ 75 SP-01 Phantom

6.1 Scorpion Evo 3

Samopal Scorpion Evo 3 je moderní variantou původního samopalu vzor 61 Škorpion. Vývoj nového samopalu započal už v devadesátých letech variantou Škorpion vzor 9x19 nicméně tato zbraň se nesečkala s velkým úspěchem a na trh bylo zavedeno malé množství. Nicméně na přelomu tisíciletí začal projekt výroby nové generace samopalů. Nad tímto projektem panovali Ján Lučanský a Jaroslav Červík. V roce 2009 byl samopal Scorpion Evo 3 poprvé představen veřejnosti. Tato zbraň byla představena jako lehká, automatická palná zbraň pro jednotlivce v ráži 9x19 mm NATO. Zbraň disponuje přepínačem režimu střelby, který nastavuje střelbu na střelbu jednotlivě, tří rannou dávkou nebo plně automaticky. Na počátku byl předpoklad, že Česká zbrojovka tuto zbraň vytvořila v první řadě pro zahraniční trh, nicméně na jaře v roce 2010 ministerstvo obrany objednalo 572 samopalů Scorpion Evo 3. Těchto téměř 600 kusů bylo určeno pro Hradní stráž, která tak obměnila starší variantu Škorpion vzor 61.⁸⁶

K přezbrojení Hradní stráže došlo v květnu 2012. Původní samopaly Škorpion vzor 61 byly nahrazeny novými samopaly Scorpion EVO 3. Kulometry vzor 59 byly nahrazeny útočnými puškami CZ 805 BREN A1 a původní pistole vzor 82 byly nahrazeny pistolemi CZ 75 SP-01 Phantom. Tímto krokem došlo k úplnému přezbrojení celé Hradní stráže.⁸⁷

⁸⁶ BLÁHA, Luboš. Samopal CZ SCORPION EVO 3 A1. In: *Armádní noviny* [online]. 26.03.2012 [cit. 12.08.2022] Dostupné z: <https://www.armadinoviny.cz/samopal-cz-scorpion-evo-3-a1.html>

⁸⁷ BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd.1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6, str. 226

V této zbraní se nachází pojistka blokace úderníku, která velice efektivně zvyšuje bezpečnost zbraně. Tato pojistka mechanicky blokuje úderník, aby nedošlo k výstřelu například při pádu zbraně. Česká zbrojovka dále uvádí, že tato zbraň je naprosto spolehlivá ve všech podmínkách, do kterých by se tato mohla dostat. Zbraň je Hradní stráží dodávána s třiceti rannými zásobníky a bez zásobníku váží 2,6 kilogramu. Této váhy se podařilo dosáhnout díky zvolenému materiálu. Zbraň je vyrobena z polymeru se skelným vláknem (CZUB 2015a).

Tento samopal byl vytvořen podle nejmodernějších standardů, je osazen čtyřmi integrovanými montážními lištami pro uchycení příslušenství jako je svítilna, laser, kolimátor atd. Dále disponuje sklopnou teleskopickou ramenní opěrkou, která umožňuje vojákoví naprostý komfort při střelbě a nošení zbraně. Zbraň byla konstruována s oboustranným ovladačem vypouštění zásobníku a oboustrannou pojistkou, tudíž zbraň je ovladatelná jak pro praváka, tak pro leváka. Pro dokonalý úchyt při střelbě se u této zbraně nastavuje axiálně stavitelná pistolová rukojeť. Zbraň je vytvořena takovým způsobem, aby střelec měl veškerý komfort a dosahoval tak těch nejlepších výsledků při střelbě.⁸⁸

6.2 CZ 805 BREN A1

Tato útočná puška byla zavedena do výzbroje české armády v roce 2011, kdy měla nahradit útočnou pušku vzor 58. Je zbraní jednotlivce, která umožňuje střelbu jednotlivými ranami, omezenou dávkou a plně automaticky. Vyráběla se ve dvou různých provedeních, A1 pro pěchotní účely a karabina A2. Tato zbraň byla konstruována především pro ráži 5,56x45 mm NATO, kvůli sjednocení ráže s členskými státy NATO. Nicméně zbraň díky své možnosti výměny hlavně umožňuje také střelbu s ráží 7,62x39 mm. Puška funguje na principu odběru plynů z hlavně při výstřelu. Garantovaná balistická životnost hlavně je 20 000 výstřelů a technická životnost pušky je minimálně 20 let. Zbraň je vytvořena moderními

⁸⁸ Česká zbrojovka [online]. CZUB: [cit. 22.08.2022] Dostupné z: <https://www.czub.cz/firearms-and-products-product/cz-scorpion-evo-3-a1>

postupy, tudíž jsou ovládací prvky přístupné pro střelce s dominantní pravou či levou rukou.⁸⁹

Zbraň je osazena Picattiny rail, který umožňuje připojení světelných, zaměřovacích nebo laserových systémů. Zbraň je konstruována tak, aby se na ní mohl připevnit také granátomet. Dále je zbraň uzpůsobena tak, aby se dal na hlaveň připevnit kompenzátor střelby, tlumič hluku nebo nástavec pro cvičnou střelbu. Zbraň je standartně dodávána v ráži 5,56x45 mm NATO a účinný dostřel na pozemní a vzdušné cíle je do 500 m. Standardní dodávané zásobníky jsou na 30 ran, nicméně se ke zbrani dají připevnit také zásobníky velkokapacitní pro 60 nebo 100 nábojů.⁹⁰

V roce 2015 česká zbrojovka představila nový model této zbraně CZ BREN 2. Jedná se o modifikovanou verzi, která měla odstranit chyby, které byly nalezeny vojáky v misích nebo přímo v boji. Jednalo se především o dlouhou nepohodlnou pažbu, špatnou lícnici, nevyhovující napínací páku, špatné chování při střelbě nebo velké rozměry zbraně. Česká zbrojovka tedy reagovala tímto výrobkem, kde chyby odstranila a představila novou útočnou pušku se standardy NATO.⁹¹

Ke zbrani byla přidána sklopná výsuvná ramenní opěrka, nastavitelná natahovací páka, která se při střelbě nepohybuje. Tříramenný tlumič plamene, zásobníky kompatibilní se zbraňovými systémy armád NATO, především platformem AR-15. Veškeré ovládací prvky zbraně jsou nastavitelné a oboustranné. Montážní rozhraní pro uchycení příslušenství a vyměnitelné předpažbí. CZ BREN 2 tedy začala být dodávána AČR v roce 2020 a postupně dochází k přezbrojení z původní CZ 805 BREN A1 a A2.⁹²

⁸⁹ *Armáda České republiky* [online], AČR: © 2022 [cit. 12.08.2022] Dostupné z: <https://acr.army.cz/technika-a-vyzbroj/pechotni/-utocna-puska-5-56-x-45-mm-cz-805-bren-a1-a2-89694/>

⁹⁰ *Armáda České republiky* [online], AČR: © 2022 [cit. 12.08.2022] Dostupné z: <https://acr.army.cz/technika-a-vyzbroj/pechotni/-utocna-puska-5-56-x-45-mm-cz-805-bren-a1-a2-89694/>

⁹¹ GROHMANN, Jan. CZ BREN 2: Nová útočná puška z České republiky In: *Armádní noviny* [online]. 09.10.2015 [cit. 09.08.2022] Dostupné z: <https://www.armadinoviny.cz/cz-806-bren-nova-utocna-puska-z-ceske-republiky.html>

⁹² *Česká zbrojovka* [online]. CZUB: [cit. 13.08.2022] Dostupné z: <https://www.czub.cz/firearms-and-products-family/cz-bren2-ms>

6.3 Pistole CZ 75 SP-01 Phantom

Tato pistole u ozbrojených složek České republiky nahradila starší model pistole vzor 83 a posunula tak výzbroj České armády blíže k moderní éře zbraní. Pistole CZ 75 SP-01 Phantom je variantou pistolí CZ 75 SP-01 TACTICAL. Tato zbraň disponuje 18 náboji v zásobníku v ráži 9x19 mm NATO a konstrukčně byla zaměřena především pro služební potřebu ozbrojených složek a speciálních sil. Zbraň je osazena tritiovými mířidly pro střelbu za snížených viditelných podmínek, disponuje spoušťovým systémem SA/DA, a tudíž umožňuje naprosto bezpečně nosit náboj v komoře. Ze spodu zbraně je osazena MIL-STD-1913 lištou pro uchycení světelných a laserových zařízení. Bez zásobníků váží 800 gramu, což je pro její velikost velice nízká hmotnost, které se podařilo dosáhnout díky použitému materiálu. Tělo zbraně je vytvořeno z polymeru, který zajišťuje snížení celkové hmotnosti zbraně. Dále disponuje bezpečnostním prvkem vypouštění kohoutu na bezpečnostní ozub, který umožňuje střelci naprosto bezpečně vypustit kohout do přední polohy. Do výzbroje Hradní stráže tato zbraň byla zařazena v roce 2012.⁹³ Vojáci Hradní stráže tuto pistolí nosí ve stehenním pouzdře na straně své dominantní ruky. Toto pouzdro umožňuje nošení více vybavení na opasku, jelikož běžná opasková pouzdra s pistolí zabírají poměrně dost místa, které může být užito například k připevnění donucovacích prostředků.⁹⁴

6.4 Zvláštní prostředky ve výzbroji Hradní stráže

Pro výkon strážní služby a taktických úkolů vojáci Hradní stráže užívají také zvláštních prostředků uvedených v zákoně. Mimo jiné se jedná o teleskopický obušek, slzotvorný sprej a pouta.⁹⁵

⁹³ BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd.1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6, str. 226

Armáda České republiky [online], AČR: © 2022 [cit. 02.08.2022] Dostupné z: <https://acr.army.cz/technika-a-vyzbroj/pechotni/pistole-cz-75-sp-01-phantom-216932>

⁹⁴ BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd.1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6, str. 265.

⁹⁵ Zákon 219/1999 Sb., *Zákon o ozbrojených silách ČR* v posledním znění

Slzotvorný prostředek je nejmírnějším zvláštním prostředkem, jelikož jeho použití nemá trvalé následky. Jedná se o obranný sprej, který je při napadení strážného vstříknut formou paprsku útočnickovi do obličeje. Směs obsahující Oleoresin Capsicum tak vyvolá velkou bolest v útočnickových očích. Nicméně tato bolest je pouze dočasná, po několika minutách bolest ustane, a útočnickovi není způsobena žádná újma na zdraví, přičemž voják Hradní stráže má dostatek času, aby osobu zadržel a zavolal si o posily.⁹⁶

Dalším zvláštním prostředkem, který vojáci Hradní stráže v současnosti používají je teleskopický obušek. Jedná se o vysouvací kalený úderný obušek, který je používán v krizových situacích pro obranu, chvaty a hmaty sebeobranu nebo při zadržování útočníka.⁹⁷

Nedílnou součástí výzbroje Hradní stráže jsou také pouta, které vojáci mají kompetenci použít při zadržování osob, pokud osoby nespolupracují dle pokynů strážného.⁹⁸

Při mimořádných situacích jako je kontrola podezřelého vozidla, mají příslušníci Hradní stráže také k dispozici zastavovací pásy pro vozidla. Jedná se o pás, který se roztáhne přes vozovku a když vozidlo projede skrze pás, dojde k poškození pneumatik a vozidlo se tak stává neovladatelné. K prohledání osob vojáci disponují ručními detektory kovu, aby mohli co nejlépe a bezpečně prohledat osobu nebo místo potenciálního nebezpečí.⁹⁹

⁹⁶ Euro Security Products [online]. ESP: [cit. 06.09.2022] Dostupné z: <https://www.euro-security.info/cs/peprove-spreje/peprove-spreje.html>

⁹⁷ Euro Security Products [online]. ESP: [cit. 06.09.2022] Dostupné z: <https://www.euro-security.info/cs/teleskopicke-obusky/kaleny-teleskopicky-obusek.html>

Písecký deník [online]. [cit. 06.09.2022] Dostupné z: <https://pisecky.denik.cz/ctenar-reporter/ctenar-byvaly-fotbalista-je-dnes-u-hradni-straze-20200119.html>

⁹⁸ STRÁNSKÝ, Martin, Michal HOLÁN a Bára Mottlová. *Patrola* [online] Praha: Česká televize-ČT 2, vysíláno dne 10.10.2017, 27 minut. [cit. 06.09.2022]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11559917535-patrola/216562222150003/>

⁹⁹ STRÁNSKÝ, Martin, Michal HOLÁN a Bára Mottlová. *Patrola* [online] Praha: Česká televize-ČT 2, vysíláno dne 10.10.2017, 27 minut. [cit. 06.09.2022]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11559917535-patrola/216562222150003/>

Závěr

Tato práce poskytuje čtenáři ucelený přehled o výstroji a výzbroji hradní stráže od historie po současnost se zasazením do legislativy. Byl zde věnován prostor popisu výstroje a jiných vojenských doplňků a zbraní, užívaných Hradní stráží v průběhu minulého století. Dále pak také komplexní pojetí současné výstroje a výzbroje Hradní stráže. Každá výzbrojní a výstrojní součástka byla zasazena do časového kontextu a politické situace. Byly diskutovány důvody používání konkrétních zbraní a jejich celkový vývoj, dále pak cesta k použití v ozbrojených složkách Československa a České republiky. Čtenář této práce získá celistvý vhled do daného tématu. Psáním této práce jsem se snažil čtenáři přiblížit dobové obtížnosti, ve kterých se vojáci Hradní stráže v uplynulém století nacházeli. Bylo velice inspirující a povzbuzující vidět, že vojáci sloužili své vlasti přes veškeré nesnadnosti a mnohdy v nebezpečných situacích.

V této práci tak čtenář může najít mnoho příkladů odvahy a následně získat inspiraci a náhled na historické události a najít v nich poučení. Zasadit si historické události, ve kterých se vojáci Hradní stráže nacházeli do kontextu dnešní doby a představit si sebe na jejich místech. Uvědomění toho, že vojáci nebyli vždy nejlépe vyzbrojeni a vystrojeni, přesto vždy konali své povinnosti svědomitě a hrdě. V této práci jsem se čtenáři dále snažil přiblížit, jakým způsobem probíhal proces výroby, modernizace a zařazování výzbroje a výstroje v průběhu let a za jakým účelem se konkrétní kroky děly.

Porovnání dnešní situace s minulostí, profesionalizace a rozbor vybavení, které vojáci užívají, je velice zajímavé i z hlediska konfliktu, který probíhá v roce 2022 na východě Evropy. Dříve si lidé, kteří nebyli z vojenských kruhů mohli jen těžko představit, co se konkrétními zbraněmi a vybavením myslí, kdežto za poslední měsíce se i lidé, kteří se v minulosti o tuto tematiku nezajímali, počali více zapojovat do dění v ozbrojených složkách. Společnost se skrze informační prostředky v dnešní době čím dál více dozvídá o vojenských prostředcích, zbraních a výstroji vojáků. Tudíž i skrze tuto práci jsem se čtenářům snažil co

nejvíce nastínit veškeré povinnosti, ve kterých vojáci v minulosti plnili své závazky a kam se výzbroj a výstroj posunula v moderní době.

Použitá literatura

MONOGRAFIE:

BIEDERMAN, Jan, Jiří KOUDELKA, Martin KUNC, Daniel POVOLNÝ, Karel STRAKA a Zdeněk ŠPITÁLNÍK. *Stráž na hradě pražském*. Vyd.1. Havlíčkův Brod: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. ISBN 978-80-7278-617-6.

JUNG, Peter. *Rakousko-uherská armáda za první světové války*. 1. Brno: Computer Press, a.s., 2007. ISBN 978-80-251-1520-6.

LAUBER, Milan, Jiří MOTÝL a Peter MATRTAJ. *Ruční zbraně AČR*. 1. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2007. ISBN 978-80-7278-388-5.

LIŠKA, Milan, Zdeněk SUSKÝ, Jan MATUCHA a Michal BAYER. *Hradní stráž*. Vyd. 2., dopl. Praha: Art D-Grafický atelier Černý s.r.o., 2005. ISBN 80-902892-7-4.

MCNAB, Chris. *Ruční palné zbraně 20. století*. 1. Praha: Svojtka & Co, 2002. ISBN 80-7237-498-2.

VOGELTANZ, Jan, Miroslav HUS a Milan POLÁK. *Československá armáda v zahraničí 1939-1945, VV protektorátu Čechy a Morava 1939-1945, Slovenská armáda 1939-1945, Československá armáda 1945-1992*. 1. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, 2001. ISBN 80-7185-392-5.

VOGELTANZ, Jan a Milan POLÁK. *ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE 1914-1918, ČESKOSLOVENSKÁ ARMÁDA 1918-1939*. 1. vydání. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, 1998. ISBN 80-7185-191-4.

ZÁKONNÁ ÚPRAVA:

Zákon 219/1999 Sb., *Zákon o ozbrojených silách ČR* ve znění k 01.07.2022

WEBOVÉ STRÁNKY A ELEKTRONICKÉ ZDROJE:

- Armáda České republiky [online], AČR: © 2022 [cit. 12.08.2022] Dostupné
z: <https://acr.army.cz/technika-a-vyzbroj/pechotni/-utocna-puska-5-56-x-45-mm-cz-805-bren-a1-a2-89694/>
- Armáda České republiky [online], AČR: © 2022 [cit. 02.08.2022] Dostupné
z: <https://acr.army.cz/technika-a-vyzbroj/pechotni/pistole-cz-75-sp-01-phantom-216932>
- BLÁHA, Luboš. Samopal CZ SCORPION EVO 3 A1. In: Armádní noviny [online].
26.03.2012 [cit. 12.08.2022] Dostupné
z: <https://www.armadninoviny.cz/samopal-cz-scorpion-evo-3-a1.html>
- Česká zbrojovka [online]. CZUB: [cit. 22.08.2022] Dostupné
z: <https://www.czub.cz/firearms-and-products-product/cz-scorpion-evo-3-a1>
- Česká zbrojovka [online]. CZUB: [cit. 13.08.2022] Dostupné
z: <https://www.czub.cz/firearms-and-products-family/evo-a1>
- Česká zbrojovka [online]. CZUB: [cit. 13.08.2022] Dostupné
z: <https://www.czub.cz/firearms-and-products-family/cz-bren2-ms>
- Euro Security Products [online]. ESP: [cit. 06.09.2022] Dostupné z: <https://www.euro-security.info/cs/teleskopicke-obusky/kaleny-teleskopicky-obusek.html>
- Euro Security Products [online]. ESP: [cit. 06.09.2022] Dostupné z: <https://www.euro-security.info/cs/peprove-spreje/peprove-spreje.html>
- GROHMANN, Jan. Maskovací vzor 95 - část 1. In: Armádní Noviny [online].
14.11.2014 [cit. 06.08.2022] Dostupné
z: <https://www.armadninoviny.cz/maskovaci-vzor-95.html?hledat=maskovac%C3%AD+vzor+95>
- GROHMANN, Jan. CZ BREN 2: Nová útočná puška z České republiky In: Armádní noviny [online]. 09.10.2015 [cit. 09.08.2022] Dostupné
z: <https://www.armadninoviny.cz/cz-806-bren-nova-utocna-puska-z-ceske-republiky.html>
- Hradní stráž [online], HS: [cit. 29.01.2022]. Dostupné z: <https://hrad.army.cz/o-nas>
- HAVEL, Jiří. Zavedení nových uniforem Hradní stráže dne 15. března 1990 In: hrad.army.cz [online] 15.03.2022 [cit. 14.08.2022] Dostupné

z: <https://hrad.army.cz/aktuality/zavedeni-novych-uniforem-hradni-straze-dne-15-brezna-1990>

iRozhlas [online], © 1997-2022 [cit. 14.08.2022] Dostupné z:

https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/hradni-straz-dostane-v-pristich-letech-nove-podpurne-zbrane-velitel-kyvala_1804281807_jgr

SKRAMOUŠSKÝ, Jan. Puška vz. 24 In: *Vojenský historický ústav Praha* [online]. 29.12.2018 [cit. 12.08.2022]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/puska-vz-24/>

SKRAMOUŠSKÝ, Jan. 7,62mm pistole vz. 52 In: *Vojenský historický ústav Praha* [online] 15.10.2018 [cit. 15.08.2022]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/762mm-pistole-vz-52/>

SKRAMOUŠSKÝ, Jan. Univerzální kulomet vz. 59 In: *Vojenský historický ústav Praha* [online] 23.12.2018 [cit. 16.08.2022]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/univerzalni-kulomet-vz-59/>

Písecký deník [online]. [cit. 06.09.2022] Dostupné z: <https://pisecky.denik.cz/ctenar-reporter/ctenar-byvaly-fotbalista-je-dnes-u-hradni-straze-20200119.html>

STRÁNSKÝ, Martin, Michal HOLÁN a Bára Mottlová. *Patrola* [online] Praha: Česká televize-ČT 2, vysíláno dne 10.10.2017, 27 minut. [cit. 06.09.2022]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11559917535-patrola/216562222150003/>

Vojenský historický ústav Praha [online], VHU: © 2020 [cit. 12.08.2022] Dostupné z: <http://www.vhu.cz/exhibit/rakousko-uherska-puska-mannlicher-m-95/>

Vojenský historický ústav Praha [online], VHU: © 2020 [cit. 12.08.2022] Dostupné z: <https://acr.army.cz/technika-a-vyzbroj/pechotni/-pancerovka-rpg-7-rpg-7v-89696/>

Vojenský historický ústav Praha [online], VHU: © 2020 [cit. 12.08.2022] Dostupné z: <http://www.vhu.cz/exhibit/armadni-pistole-vzor-24/>

Vojenský historický ústav Praha [online], VHU: © 2020 [cit. 15.08.2022] Dostupné z: <http://www.vhu.cz/exhibit/ceskoslovensky-samopal-utocna-puska-vzor-58-p/>

Vojenský historický ústav Praha [online], VHU: © 2020 [cit. 11.08.2022] Dostupné z: <http://www.vhu.cz/exhibit/cs-samopal-25/>

Vojenský historický ústav Praha [online], VHU: © 2020 [cit. 19.08.2022] Dostupné z: <http://www.vhu.cz/samopal-vzor-61-armadni-technicky-magazin-c-11965/>

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Uniforma italské a ruské čety Hradní stráže	23
Obrázek 2 – Uniforma vojáků italské čety Hradní stráže	25
Obrázek 3 – Uniforma příslušníků vládního vojska	27
Obrázek 4 – Audienční uniforma Hradní stráže	32
Obrázek 5 – Voják Hradní stráže v uniformě vzor 95	34
Obrázek 6 – Puška vzor 24	37
Obrázek 7 – Pistole vzor 24	38
Obrázek 8 – Puška vzor 52/57	39
Obrázek 9 – Pistole vzor 52	40
Obrázek 10 – Samopal vzor 25	42
Obrázek 11 – Samopal vzor 61	43
Obrázek 12 – Pistole vzor 82	44

Seznam zkratk

AČR	ARMÁDA ČESKÉ REPUBLIKY
ČSL	ČESKOSLOVENSKÁ LIDOVÁ
ČSLA	ČESKOSLOVENSKÁ LIDOVÁ ARMÁDA
ČPS	ČESTNÉ PEVNÉ STANOVISŤE
ČS	ČESKÉ
ČSVN	ČESKOSLOVENSKÁ VOJENSKÁ NORMA
ČZ	ČESKÁ ZBROJOVKA
HS	HRADNÍ STRÁŽ
KSČ	KOMUNISTICKÁ STRANA ČESKOSLOVENSKA
NATO	SEVEROATLANTICKÁ ALIANCE
NSDAP	NÁRODNĚ SOCIALISTICKÁ NĚMECKÁ DĚLNICKÁ STRANA
SNB	SBOR NÁRODNÍ BEZPEČNOSTI
USA	SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ
VKPR	VOJENSKÁ KANCELÁŘ PREZIDENTA REPUBLIKY